

Δίκτυα στην Ιστορία από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή

Shaping Networks from Antiquity to the Modern Era

Πρόγραμμα «Κρηπής»: *Κύρτου πλέγματα* / Research Program "Kripis": *Kyrtou plegmata*

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ / INTERNATIONAL CONFERENCE
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Institute of Historical Research

11-13

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ / DECEMBER 2015

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

Αμφιθέατρο "Λεωνίδα Ζέρβας"

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Αθήνα

NATIONAL HELLENIC RESEARCH FOUNDATION

Auditorium "Leonidas Zervas"

Vassileos Constantinou 48, Athens

www.eie.gr

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
Institute of Historical Research
National Hellenic Research Foundation

**Δίκτυα στην Ιστορία
από την αρχαιότητα
έως τη σύγχρονη εποχή**

Shaping Networks
from Antiquity
to the Modern Era

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ / INTERNATIONAL CONFERENCE
Αθήνα, 11-13 Δεκεμβρίου 2015 / Athens, 11-13 December 2015

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
Institute of Historical Research / National Hellenic Research Foundation

Οργανωτική επιτροπή

Πρόεδρος

Ταξιάρχης Κόλιας, Διευθυντής ΙΙΕ/ΕΙΕ

Γενική Γραμματέας

Ουρανία Πολυκανδριώτη

Μέλη

Χαράλαμπος Γάσπαρης

Ζήσης Μελισσάκης

Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου

Πασχάλης Πασχίδης

Γιώργος Τόλιας

Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου

Ειδικός γραμματέας

Δημήτρης Κοντογεώργης

Γραμματεία

Ζαμπέλα Λεοντάρα

Ανθή Γκόρου

Κέλλυ Θεοδώρου

Διοικητική υποστήριξη

Νίκος Ανδρουτσόπουλος

Φιλίππα Χορόζη

Ελένη Χριστοπούλου

Χαρτογραφική εφαρμογή

Ελένη Γκαδόλου

Βασίλης Κουτσούκος

Γιώργος Παγωμένος

Παναγιώτης Στρατάκης

Δημήτρης Τριαντακωνσταντής

Καλλιτεχνική επιμέλεια

Μαριάννα Πόγκα

Χρήστος Σιμάτος

Τεχνική υποστήριξη

Χρήστος Ρουμेलιώτης

Organizing Committee

President

Taxiarchis Koliias, Director IHR/NHRF

General Secretary

Ourania Polycandrioti

Members

Charalambos Gasparis

Zisis Melissakis

Charikleia Papageorgiadou

Paschalis Paschidis

George Toliais

Maria Christina Chatziioannou

Executive Secretary

Dimitris Kontogeorgis

Secretariat

Zampela Leontara

Anthi Gorou

Kelly Theodorou

Administrative support

Nikos Androutsopoulos

Filippa Chorozi

Eleni Christopoulou

Cartographic application

Eleni Gadolou

Vassilis Koutsoukos

George Pagomenos

Panagiotis Stratakis

Dimitris Triantakonstantis

Design

Marianna Poga

Christos Simatos

Technical support

Christos Roumeliotis

Πρόγραμμα / Program

Παρασκευή 11 Δεκεμβρίου / Friday 11 December
/ Πρωινή συνεδρία / Morning session /

▶ **9.30'-10.00'**

Προσέλευση Συνέδρων / Welcoming of the participants

▶ **10.00'-10.45'**

Χαιρετισμοί / Welcoming addresses

- Καθηγητής **Θωμάς Μαλούτας**
Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας
Professor **Thomas Maloutas**
General Secretary of Research and Technology
- Δρ **Βασίλης Γρηγορίου**
Πρόεδρος ΔΣ του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών
Dr **Vasilis Gregoriou**
Director and Chairman of NHRF Board of Directors
- Καθηγητής **Ταξιάρχης Κόλιας**
Διευθυντής Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών, ΕΙΕ
Το πρόγραμμα «Κρηπής» Κύρτου πλέγματα
Professor **Taxiarchis Kolias**
Director of the Institute of Historical Research, NHRF
The research project "Kripis", Kyrtou plegmata

▶ **10.45'-11.00'** Διάλειμμα / Coffee break

1. Εμπόριο και προσωπικές οικονομικές δικτυώσεις
Trade and personal economic networks

[**Συνεδρία Α' / Session I**]

Προεδρείο: **Όλγα Κατσιαρδή-Hering, Ταξιάρχης Κόλιας**
Chair: **Olga Katsiardi-Hering, Taxiarchis Kolias**

▶ **11.00'-11.20'**

Χαράλαμπος Γάσπαρης

Κοινωνικά δίκτυα στην υπηρεσία του εμπορίου. Οι βενετικές αποικίες του ελληνικού χώρου κατά τον 14ο αιώνα

Charalambos Gasparis

Social networks on the service of commerce. The Venetian colonies in Greece during the fourteenth century

▶ **11.20'-11.40'**

Maroula Sinarellis

Stratégies familiales et réseaux multiples

Μαρούλα Συναρέλλη

Οικογενειακές στρατηγικές και ποικίλα δίκτυα

▶ **11.40'-12.00'**

Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου

Μπορούμε να διευρύνουμε ή χρειάζεται να διαρρήξουμε τα δίκτυα; Ελληνικά εμπορικά δίκτυα από την Οθωμανική στη Βρετανική Αυτοκρατορία

Maria Christina Chatziioannou

Expanding or rupturing the net? Greek commercial networks from the Ottoman to the British Empire

▶ **12.00'-12.20**

Gelina Harlaftis

The dynamics of the entrepreneurial networks of Greek trading companies in Russia, 1780s-1910s

Τζελίνα Χαρλαύτη

Η δυναμική των επιχειρηματικών δικτύων των ελληνικών εμπορικών εταιρειών της Ρωσίας κατά τις δεκαετίες 1780-1910

▶ **12.20'-13.00'** Συζήτηση / Discussion

▶ **13.00'-13.30'** Διάλειμμα / Coffee break

Διάλεξη / Keynote speech

▶ **13.30'-14.15'**

Κεντρική ομιλήτρια: **Maria Fusaro**, Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Exeter
Keynote speaker: **Maria Fusaro**, Professor at the University of Exeter

Between micro and macro: Considerations on trade networks in the early modern Mediterranean

Ανάμεσα στο μακρο- και στο μικρο-: Σκέψεις για τα εμπορικά δίκτυα στη Μεσόγειο κατά τα πρώιμα νεώτερα χρόνια

▶ **14.15'-14.30'** Συζήτηση / Discussion

Παρασκευή 11 Δεκεμβρίου / Friday 11 December
/ Απογευματινή συνεδρία / Afternoon session /

2. Παραγωγή, διακίνηση και συναλλαγές *Production and circulation of goods, economic transactions*

[**Συνεδρία Β´ / Session II**]

Προεδρείο: Αθηνά Κόλια-Δερμιτζάκη, Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου
Chair: Athina Kolia-Dermitzaki, Maria Christina Chatziioannou

▶ **16.00´-16.20´**

Ιωάννης Ασλάνης

Εξάπλωση της διμηνιακής κεραμικής βόρεια της Θεσσαλίας. Μια ερμηνευτική προσέγγιση στο πλαίσιο της Χαλκολιθικής εποχής της 5ης και 4ης χιλιετίας

Ioannis Aslanis

The expansion of Dimini ceramic north of Thessaly. An interpretative approach within the framework of the Chalcolithic Period (5th and 4th millennia)

▶ **16.20´-16.40´**

Άννα Λαμπροπούλου

Η παραγωγή, κατεργασία και διακίνηση του μεταξιού στον βυζαντινό Μωρέα

Anna Lambropoulou

The production, processing and trading of silk in Byzantine Morea

▶ **16.40´-17.00´** Συζήτηση / Discussion

▶ **17.00´-17.20´**

Κατερίνα Παναγοπούλου

Ένα δίκτυο «πολλαπλών συσχετισμών»: Οι συμβάσεις νομισματικών συναλλαγών στη Βόρεια Ελλάδα από τους αρχαϊκούς μέχρι και τους ελληνιστικούς χρόνους

Katerina Panagoroulou

A "multiple-mode" network: Monetary conventions in Northern Greece from the Archaic to the Hellenistic Period

▶ **17.20´-17.40´**

Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου

Η νομισματική κυκλοφορία των αρχαίων χρόνων ως «διεθνής» οικονομική δικτύωση. Ερμηνείες και περιορισμοί

Charikleia Papageorgiadou

Numismatic circulation in antiquity as an "international" economic network. Interpretations and limitations

▶ **17.40´-18.00´**

Christy Constantakopoulou

Proxeny, Statues, Crowns: The Delian network of honours in the third century BC

Κρίστη Κωνσταντακοπούλου

Προξενίες, Αγάλματα, Στέμματα: Το δηλιακό δίκτυο τιμητικών διακρίσεων κατά τον τρίτο αιώνα π.Χ.

- ▶ **18.00'-18.30'** Συζήτηση / Discussion
- ▶ **18.30'-19.00'** Διάλειμμα / Coffee break

Διάλεξη / Keynote speech

- ▶ **19.00'-19.45':**

Κεντρικός ομιλητής: **Michael Miller**, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Miami

Keynote speaker: **Michael Miller**, Professor at the University of Miami

Maritime networks: From invocation to application

Θαλάσσια δίκτυα: Από την επίκληση στην εφαρμογή

- ▶ **19.45'-20.00'** Συζήτηση / Discussion

Σάββατο 12 Δεκεμβρίου / Saturday 12 December

/ Πρωινή συνεδρία / Morning session /

3. Πολιτισμικές μεταφορές

Cultural transfers

[Συνεδρία Γ' / Session III]

Προεδρείο: Ερασμία Σταυροπούλου, Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου

Chair: Erasmia Stavropoulou, Charikleia Papageorgiadou

- ▶ **10.00'-10.20'**

Αλεξάνδρα Σφοϊνή

Δίκτυα, Διαφωτισμός και πολιτισμικές μεταφορές στον ελληνικό χώρο:

Οι μεταφράσεις στις Ηγεμονίες

Alexandra Sfoini

Networks, Enlightenment and cultural transfers in the Greek lands:

The translations in the Principalities

- ▶ **10.20'-10.40'**

Ζήσης Μελισσάκης

Διασπορά χειρογράφων του Αγίου Όρους: Διακίνηση γνώσης, διακίνηση πλούτου και συμφερόντων, διακίνηση κλοπιμαίων ή απλώς μετακίνηση ανθρώπων

Zisis Melissakis

The dispersion of Mount Athos manuscripts: Circulation of knowledge, circulation of wealth and interests, running of stolen objects or simply movement of people

▶ **10.40' -11.00'**

Μίλτος Πεχλιβάνος, Νικόλας Πίσσης

Commercium litterarium: Τα δίκτυα μιας ηγεμονικής βιβλιοθήκης μεταξύ γνώσης και εξουσίας

Miltos Pechlivanos, Nikolas Pissis

Commercium litterarium: The networks of a princely library between knowledge and power

▶ **11.00' -11.20'**

Γεωργία Γκότση

Elizabeth Mayhew Edmonds (1823-1907): Η πολιτισμική μεταφορά της «Νέας Ελλάδος» στη Μεγάλη Βρετανία του ύστερου 19ου αιώνα

Georgia Gotsi

Elizabeth Mayhew Edmonds (1823-1907): The cultural mediation of "New Hellas" in the late 19th century Britain

▶ **11.20' -12.00'** Συζήτηση / Discussion

▶ **12.00' -12.30'** Διάλειμμα / Coffee break

[Συνεδρία Δ' / Session IV]

Προεδρείο: Λίζυ Τσιριμώκου, Χαράλαμπος Γάσπαρης

Chair: Lizy Tsirimokou, Charalambos Gasparis

▶ **12.30' -12.50'**

Μαριλίζα Μητσού

«Πολλά των όσων εγώ εσκόπουν να γράψω, προλαβών έγγραφες εσύ ...».

Δίκτυα (νεο)ελληνιστών και πολιτισμικές μεταφορές στα τέλη του 19ου αι.

(Karl Krumbacher, Émile Legrand, Νικόλαος Γ. Πολίτης)

Marie-Elisabeth Mitsou

"Much of what I intended to write, you managed to write earlier ...".

Networks of (neo)hellenists and cultural transfers in the late 19th century (Karl Krumbacher, Émile

Legrand, Nikolaos G. Politis)

▶ **12.50' -13.10'**

Ουρανία Πολυκανδριώτη

Πολιτισμικές μεταφορές μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ατομικές ή/και θεσμικές δικτυώσεις

Ourania Polycandrioti

Cultural transfers between Greece and France in the beginning of the 20th century.

Individual and/or institutional networking

▶ **13.10'-13.30'**

Tassos Anastasiadis

Competing networks, integrated system: Education in the early 20th c. eastern Mediterranean

Τάσος Αναστασιάδης

Ανταγωνιστικά δίκτυα, ολοκληρωμένο σύστημα: Ο τομέας της εκπαίδευσης στην ανατολική Μεσόγειο των αρχών του 20ού αιώνα

▶ **13.30'-14.00'** Συζήτηση / Discussion

Σάββατο 12 Δεκεμβρίου / Saturday 12 December

/ Απογευματινή συνεδρία / Afternoon session /

3. Πολιτισμικές μεταφορές (συνέχεια)

Cultural transfers (continued)

[Συνεδρία Ε' / Session V]

Προεδρείο: Κρίτων Χρυσσοχοΐδης, Ουρανία Πολυκανδριώτη

Chair: Kriton Chryssochoidis, Ourania Polycandrioti

▶ **16.00'-16.20'**

Παναγιώτης Δουκέλλης

Ένας έλληνας θεός στη Ρώμη του 2ου προχριστιανικού αιώνα. Δίκτυα διάδοσης, θεσμοί και μηχανισμοί ανάσχεσης

Panagiotis Doukellis

A Greek god in 2nd century BC Rome. Diffusion networks – social and institutional containment mechanisms

▶ **16.20'-16.40'**

Ελεωνόρα Κουντούρα-Γαλάκη

Το δίκτυο των διαδρομών του αγίου Σάβα του Νέου: Αναζητήσεις και επιδιώξεις

Eleonora Kountoura-Galake

The network of saint Sava the Younger's peregrination: Perspectives and pursuits

▶ **16.40'-17.00'** Συζήτηση / Discussion

▶ **17.00'-17.20'**

Ευγενία Δρακοπούλου

Καλλιτεχνικά δίκτυα ανάμεσα στα μοναστήρια του Αιγαίου, του Ιονίου και της Αδριατικής (15ος -18ος αι.)

Eugenia Drakopoulou

Artistic networks between the monasteries of the Aegean, the Ionian and the Adriatic Seas (15th-18th cent.)

▶ 17.20' -17.40'

Γεωργία Φουκανέλη

*Καλλιτεχνικά δίκτυα θρησκευτικής τέχνης στη νοτιοανατολική Μεσόγειο
(16ος - 18ος αιώνας)*

Georgia Foukaneli

*Artistic networks of religious art in the southeastern Mediterranean
(16th-18th centuries)*

▶ 17.40' -18.00' Συζήτηση / Discussion

▶ 18.00' -18.30' Διάλειμμα / Coffee break

Διάλεξη / Keynote speech

▶ 18.30' -19.15'

Κεντρικός ομιλητής: **Christophe Charle**, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Paris I – Panthéon Sorbonne, Institut d'histoire moderne et contemporaine – CNRS, École Normale Supérieure

Keynote speaker: **Christophe Charle**, Professor, Paris I – Panthéon Sorbonne, Institut d'histoire moderne et contemporaine – CNRS, École Normale Supérieure

*Les réseaux intellectuels en Europe au XIXe siècle, avec quelques aperçus sur le XXe
Τα δίκτυα διανοήσης στην Ευρώπη τον 19ο αιώνα και οι προεκτάσεις τους στον 20ό*

▶ 19.15' -19.30' Συζήτηση / Discussion

Κυριακή 13 Δεκεμβρίου / Sunday 13 December

/ Πρωινή συνεδρία / Morning session /

4. Χαρτογραφώντας τα δίκτυα του παρελθόντος

Mapping the networks of the past

[**Συνεδρία ΣΤ' / Session VI**]

Προεδρείο: Γιώργος Τόλιας, Δημήτρης Κοντογεώργης

Chair: George Toliaς, Dimitris Kontogeorgis

▶ 10.00' -10.20'

Ελένη Γκαδόλου

*Ιστορική γεωγραφική πληροφορία: Σημασιολογία, πρότυπα και δίκτυα
στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός διαδραστικού ψηφιακού Άτλαντα*

Eleni Gadoulou

Historical geographic information: Semantics, standards and networks forming an interactive digital Atlas

▶ **10.20' -10.40'**

Thomas Wallnig

Networks and the Republic of Letters. A critical assessment from the perspective of COST Action IS1310.

Thomas Wallnig

Δίκτυα και η Πολιτεία των Γραμμάτων. Μια κριτική αξιολόγηση από τη σκοπιά του προγράμματος COST Action IS1310

▶ **10.40' -11.00'**

Elton Barker

Pelagios: Towards a linked pasts ecosystem

Elton Barker

Πελάγιος: Προς ένα οικοσύστημα συνδεδεμένων παρελθόντων

▶ **11.00' -11.30'** Συζήτηση / Discussion

▶ **11.30' -12.00'** Διάλειμμα / Coffee break

5. Θεσμοί και μηχανισμοί εξουσίας *Institutions and mechanisms of power*

[Συνεδρία Ζ' / Session VII]

Προεδρείο: Χριστίνα Αग्रιαντώνη, Πασχάλης Πασχίδης

Chair: Christina Agriantoni, Paschalis Paschidis

▶ **12.00' -12.20'**

Κρίτων Χρυσσοχοΐδης, Νίκος Μελβάνι, Νικόλαος Λιβανός

Συγκλίσεις και αποκλίσεις στην τυπολογία των βυζαντινών και μεταβυζαντινών δικτύων των αγιορειτικών μετοχιών

Kriton Chryssochoidis, Nikos Melvani, Nikolaos Livanos

Convergences and divergences in the typology of Byzantine and post-Byzantine networks of Athonite dependencies (metochia)

▶ **12.20' -12.40'**

Γιώργος Καρδαράς

Δρόμοι επικοινωνίας στη Βαλκανική (518-602). Μετακινήσεις διπλωματικών αποστολών, στρατευμάτων και πληθυσμών

Giorgos Kardaras

Roads of communication in the Balkans (518-602). Movements of diplomatic missions, troops and populations

▶ **12.40' -13.00'** Συζήτηση / Discussion

▶ **13.00'-13.20'**

Δημήτρης Δημητρόπουλος, Βάλλια Ράπτη

Αλληλογραφία με τον Αλή πασά. Τα πρόσωπα, η διασπορά, οι ρόλοι

Dimitris Dimitropoulos, Vallia Rapti

Ali pasha's correspondence. The persons, the dispersion, the roles

▶ **13.20'-13.40'**

Κατερίνα Δέδε

Πολιτικά δίκτυα στην Ελλάδα, 1910-1920

Katerina Dede

Political networks in Greece, 1910-1920

▶ **13.40'-14.00'** Συζήτηση / Discussion

▶ **14.00'-14.30'**

Λήξη των εργασιών του Συνεδρίου από τον Διευθυντή του Ινστιτούτου
Ιστορικών Ερευνών, Καθηγητή **Ταξιάρχη Κόλια**

Closing of the Conference, Professor **Taxiarchis Kolia**, Director, Institute
of Historical Research

Περιλήψεις / Abstracts

Tassos Anastassiadis

Competing networks, integrated system: Education in the early 20th century eastern Mediterranean

During the last half of the 19th c. a series of competing educational networks emerged in the eastern Mediterranean. Divided across ethnic or religious lines, or according to ambivalent notions of public vs private, these networks contributed to the development of a highly integrated Education. For a long time, the history of these networks has been one of competition and hermetic separation; of circulation of agents rather of analysis of content transactions. One has to wonder though whether this is not due to the myopic attitude of global History and globalization narratives of networks as D. Bell has argued, the limitations of national Histories, or the consequences of the network approach. If one looks for a specific network, then one is bound to find it, and be fascinated by its reified autonomy or by binary oppositions. Yet a totally different reality emerges when a systemic and processual analysis, from below, and in terms of an inchoate field incorporates agents in a world made of choices and their constraints, of fast-moving spaces of experience and horizons of expectation.

Τάσος Αναστασιάδης

Ανταγωνιστικά δίκτυα, ολοκληρωμένο σύστημα: Ο τομέας της εκπαίδευσης στην ανατολική Μεσόγειο των αρχών του 20ού αιώνα

Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα αναδύθηκε στην ανατολική Μεσόγειο μια σειρά ανταγωνιστικών εκπαιδευτικών δικτύων. Διαιρεμένα με βάση εθνικές ή θρησκευτικές διαχωριστικές γραμμές, ή σύμφωνα με αμφίσημες ιδέες για την έννοια του δημόσιου έναντι του ιδιωτικού, αυτά τα δίκτυα συνέβαλαν στην ανάπτυξη ενός εξαιρετικά ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού πεδίου. Για μεγάλο διάστημα, η ιστορία αυτών των δικτύων επικεντρωνόταν μάλλον στον ανταγωνισμό και τον ερμητικό διαχωρισμό, στην κυκλοφορία των υποκειμένων, παρά στην ανάλυση του περιεχομένου των συναλλαγών. Οφείλει κανείς να αναρωτηθεί αν αυτό συμβαίνει εξαιτίας της μυωπικής αντιμετώπισης της παγκόσμιας ιστορίας και των αφηγημάτων της παγκοσμιοποίησης για τα δίκτυα –όπως έχει επισημάνει ο D. Bell– των περιορισμών των εθνικών ιστοριών, και εξαιτίας των αποτελεσμάτων που έχει η προσέγγιση των δικτύων. Εάν κανείς αναζητά συγκεκριμένο δίκτυο, είναι δεδομένο ότι θα το βρει και θα ενθουσιαστεί είτε με την πραγματοποιημένη αυτονομία του ή με τα αντιθετικά δίπολα που αναδεικνύει. Μια εντελώς άλλη πραγματικότητα αναδεικνύεται όταν μια συστημική ανάλυση από τα

κάτω, και αναφορικά με ένα ατελές πεδίο, ενσωματώνει τα υποκείμενα σε έναν κόσμο επιλογών και περιορισμών, με χώρους εμπειριών που κινούνται γρήγορα και ορίζοντες προσδοκιών.

Ιωάννης Ασλάνης

Εξάπλωση της διμηνιακής κεραμικής βόρεια της Θεσσαλίας.

Μια ερμηνευτική προσέγγιση στο πλαίσιο της Χαλκολιθικής εποχής της 5ης και 4ης χιλιετίας

Στην αρχή της 5ης χιλιετίας η παραγωγή κεραμικών προϊόντων στον ελληνικό χώρο φθάνει σε εξαιρετικό τεχνολογικό και αισθητικό επίπεδο. Είναι το αποτέλεσμα συνεχούς εξέλιξης περίπου δύο χιλιάδων ετών, και μαζί με άλλους νεότερισμους που πρωτοεμφανίζονται στην τεχνολογία (π.χ. ανάπτυξη μεταλλουργίας), στην οργάνωση των οικισμών (π.χ. κατασκευή προστατευτικών περιβόλων) ή την κοινωνική οργάνωση (π.χ. σχηματισμός εξειδικευμένων ομάδων, όπως μεταλλουργών ή κεραμέων), σηματοδοτούν την αρχή μιας νέας εποχής που υπερβαίνει το νεολιθικό στάδιο παραγωγής.

Στο πλαίσιο αυτό, στην κεραμική παραγωγή της Θεσσαλίας όπου η γραπτή κεραμική έχει μακροχρόνια παράδοση, εμφανίζεται ένα είδος ποιοτικής κεραμικής με γραπτή διακόσμηση με σοκολατί χρώμα σε στιλπνή ωχροκίτρινη επιφάνεια. Η τεχνική κατασκευής, τα σχήματα των αγγείων και ιδιαίτερα η διακόσμηση ξεχωρίζουν από κάθε άλλο είδος γραπτής κεραμικής, και όλα μαζί διαμορφώνουν μια κατηγορία κεραμικής γνωστής ως «διμηνιακή κεραμική». Επίκεντρο της παραγωγής της θεωρείται η περιοχή του Βόλου, όπου και ο ομώνυμος οικισμός του Διμηνίου, αλλά φαίνεται πως παράγεται και σε άλλες περιοχές της Θεσσαλίας, ίσως όχι με την ίδια ποιότητα. Στην παρούσα ανακοίνωση ερευνάται η διασπορά της διμηνιακής κεραμικής στους προϊστορικούς οικισμούς της βόρειας Ελλάδας και της βαλκανικής ενδοχώρας. Η ανάλυση του υλικού μέσα στο πλαίσιο της Χαλκολιθικής εποχής ανοίγει νέους ορίζοντες για την ύπαρξη πιθανού δικτύου επικοινωνίας, για τον τρόπο που αυτό διαμορφώνεται, καθώς και για τα πιθανά αίτια της συγκρότησής του. Επίσης, προσφέρει νέο υλικό για την επανεξέταση παλαιότερα διατυπωμένων απόψεων σχετικών με τη διαμόρφωση συγκεκριμένων πολιτισμικών ομάδων στη βαλκανική ενδοχώρα.

Ioannis Aslanis

The presence of Dimini ceramic north to Thessaly. An interpretative approach in the Chalcolithic Period (5th and 4th millennia)

In the first half of the 5th millennium the production of ceramic ware in Greece reaches an exceptional technical and aesthetic level. This is

the result of continuous development for about two thousand years, and together with other innovations that first appear in the technology (e.g. development of metallurgy), settlement pattern (e.g. construction of defensive enclosures) or social organization (e.g. specialized group formation, such as miners or potters) it marks the beginning of a new era that exceeds Neolithic production.

In this context, ceramic production in Thessaly, where painted pottery has a long tradition, displayed a kind of fine pottery with painted decoration of chocolate brown color on pale yellow glossy surface. The manufacturing technique, the shapes of the vessels and particularly the motifs are distinguished from any other type of painted ware, and are together designated by the term "Dimini ceramic". The center of their production is considered the area of Volos, where the settlement of Dimini is located, but it seems that this kind of ceramic is produced in other areas as well within the territory of Thessaly, perhaps not with the same quality.

This paper investigates the spread of Dimini ceramic throughout pre-historic settlements of Northern Greece and the Balkan hinterland. The analysis of the material within the context of the Chalcolithic Period opens new horizons for the existence of a possible communication network, for the way it is shaped and for the potential causes that triggered it. It also offers new material for reviewing previously formulated aspects regarding to the formation of specific cultural groups in the Balkan hinterland.

Elton Barker

Pelagios: Towards a linked pasts ecosystem

Since place names form the underlying semantic content of almost all geographic documents, the ability to identify them in texts and images is essential in any attempt to work with, compare or interpret them. For early maps and geographic texts this ability is especially important, because, while they rarely conform to standard geometries or schemas, they often provide the earliest attestations to towns, peoples, and other spatially localized phenomena. The task is far from straightforward however: a place may have different names (/spellings) over time, different places the same name, while the ever-increasing volume and diversity of material now available online exacerbates the problem of identification and aggregation.

In this presentation, I discuss Pelagios (<http://pelagios-project.blogspot.co.uk/>) a community-driven initiative aimed at facilitating better linkages between online resources documenting the past,

based on the places they refer to. Having initially been conceived of as a way of linking ancient world resources (through a global gazetteer services such as <http://pleiades.stoa.org/>), Pelagios has since branched out into different “early geospatial documents”, from Medieval, Byzantine and Islamic texts and maps to those belonging to early Chinese or maritime traditions. We now link documents from highly divergent traditions using over one million place-name tags (“annotations”) from over 50 international partners. In order to further grow this network, we have developed:

- > **Recogito** (<http://pelagios.org/recogito/>), a Web-based platform for identifying place names in digital texts, tabular documents or maps, and then aligning those annotations to an appropriate gazetteer.
- > **Peripleo** (<http://pelagios.org/peripleo/map>), a spatio-temporal search engine for exploring the Pelagios network, which allows for free browsing, keyword and full-text search, while offering filtering options based on time, data source and object type. As well as introducing these tools, outlining the potential for transforming scholarship, and addressing the technical and theoretical issues that have arisen, I identify how Pelagios is being used as the model for Linked Open Data initiatives which are semantically annotating other reference types, from people to time periods.

Elton Barker

Πελάγιος: Προς ένα οικοσύστημα συνδεδεμένων παρελθόντων

Εφόσον τα τοπωνύμια συνιστούν την πιο σημαντική έννοια σε όλα σχεδόν τα γεωγραφικά τεκμήρια, η ικανότητά μας να τα ταυτίζουμε μέσα σε κείμενα και εικόνες είναι ουσιώδης σε κάθε εγχείρημα έρευνας, σύγκρισης ή ερμηνείας. Σε ό,τι αφορά τους πρώιμους χάρτες και τα πρώιμα γεωγραφικά κείμενα αυτή η ικανότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική επειδή, παρότι σπάνια υπoτάσσονται σε συγκεκριμένες γεωμετρίες και σχήματα, συχνά μας προσφέρουν τις πρώτες μαρτυρίες για πόλεις, λαούς και άλλα φαινόμενα που εντοπίζονται χωρικά. Ωστόσο, το εγχείρημα δεν είναι ξεκάθαρο: ένας τόπος μπορεί να συναντάται με διαφορετικά ονόματα (ή με διαφορετική ορθογράφηση), διακριτοί τόποι μπορεί να εμφανίζονται με την ίδια ονομασία, ενώ ο συνεχώς αυξανόμενος όγκος και η ποικιλία του διαθέσιμου υλικού στο διαδίκτυο μεγενθύνει το πρόβλημα της ταύτισης και της συγκέντρωσης των τοπωνυμίων.

Η ανακοίνωση αφορά το Pelagios (<http://pelagios-project.blogspot.co.uk/>), μια κοινοτική πρωτοβουλία που στόχο έχει να διευκολύνει τη διασύνδεση τεκμηρίων που εντοπίζονται στο διαδίκτυο και αφορούν το παρελθόν, μέσα από τους τύπους στους οποίους αναφέρονται. Ξε-

κινώντας από την αρχική ιδέα της διασύνδεσης πηγών του αρχαίου κόσμου (μέσα από τις παγκόσμιες εμβέλεις υπηρεσίες ενός γεωγραφικού ευρετηρίου/λεξικού όπως το <http://pleiades.stoa.org/>), το Pelagios έχει πλέον επεκταθεί και περιλαμβάνει διάφορα «πρώιμα γεωγραφικά/χωροταξικά τεκμήρια»: από μεσαιωνικά, βυζαντινά και ισλαμικά κείμενα και χάρτες, μέχρι τεκμήρια πρώιμων κινεζικών ή ναυτιλιακών παραδόσεων. Μπορούμε πλέον να συνδέουμε τεκμήρια με πολύ διαφορετικές προελεύσεις, χρησιμοποιώντας πάνω από 1.000.000 τίτλους τοπωνυμίων («σχόλια»), που παρέχουν περισσότεροι από 50 διεθνείς συνεργάτες. Προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω το δίκτυο, έχουν διαμορφωθεί τα εξής:

> Το Recogito (<http://pelagios.org/recogito/>), μια διαδικτυακή πλατφόρμα για την ταύτιση τοπωνυμίων σε ψηφιακά κείμενα, πίνακες τεκμηρίων ή χάρτες, η οποία αντιπαραβάλλει ακολούθως τα ευρήματα αυτά με ένα ειδικό γεωγραφικό ευρετήριο/λεξικό.

> Το Peripleo (<http://pelagios.org/peripleo/map>), μια χωροχρονική μηχανή αναζήτησης για την προοπείαση του δικτύου Pelagios, που επιτρέπει την ελεύθερη πλοήγηση, την αναζήτηση με λέξεις-κλειδιά ή πλήρες κείμενο, ενώ παράλληλα περιλαμβάνει φίλτρα σχετικά με τη χρονολογία, τις πηγές δεδομένων και τον τύπο του αντικειμένου. Εκτός από την παρουσίαση αυτών των εργαλείων, την έκθεση των δυνατοτήτων για το μέλλον του έργου, και τη συζήτηση των τεχνικών και θεωρητικών ζητημάτων που έχουν ανακύψει, η ανακοίνωση αφορά τον τρόπο με τον οποίο το Pelagios χρησιμοποιείται ως πρότυπο για πρωτοβουλίες Linked Open Data, που καταγράφουν σημασιολογικά άλλα είδη αναφοράς, από ανθρώπους έως χρονικές περιόδους.

Christophe Charle

Les réseaux intellectuels en Europe au XIXe siècle, avec quelques aperçus sur le XXe

L'image dominante de la vie intellectuelle européenne est celle d'une montée en puissance du cadre national pour l'organisation de la vie intellectuelle par opposition à l'époque de la République des lettres ou de l'Europe des Lumières. On tâchera de montrer que cette image traditionnelle n'empêche pas l'intensification des réseaux anciens et la montée en puissance de nouveaux réseaux, qu'on s'intéresse au phénomène de la traduction, des échanges universitaires, de la mise en place de revues disciplinaires, de la tenue des congrès internationaux ou des migrations d'intellectuels liés aux événements politiques ou aux interdits professionnels. Le XXe siècle sur beaucoup de points ne fait que prolonger et amplifier ces nouveautés en élargis-

sant encore la sphère géographique englobée malgré des périodes de coupure et de glaciation qui coïncident avec les régimes de dictature et de guerre particulièrement nombreux et longs dans ce siècle de l'Italie à la Grèce ou à l'Espagne, de l'Allemagne aux pays d'Europe centrale et orientale.

Christophe Charle

Ta δίκτυα διανοήσης στην Ευρώπη τον 19ο αιώνα και οι προεκτάσεις τους στον 20ό

Η κυρίαρχη εικόνα στην πνευματική ζωή της Ευρώπης είναι το συνεχώς ενισχυόμενο εθνικό πλαίσιο για την οργάνωση της πνευματικής ζωής σε αντίθεση με την Πολιτεία των Γραμμάτων ή την Ευρώπη των Φώτων. Θα επιχειρήσουμε να δείξουμε ότι αυτή η παραδοσιακή εικόνα δεν αναχαιτίζει την εντατικοποίηση των παλαιών δικτύων και την ενισχυόμενη άνοδο νέων δικτύων, είτε μελετάμε το φαινόμενο της μετάφρασης, είτε την πανεπιστημιακή επικοινωνία, την καθιέρωση επιστημονικών περιοδικών, την πραγματοποίηση διεθνών συνεδρίων ή τις μετακινήσεις διανοομένων συνδεδεμένων με πολιτικά γεγονότα ή με επαγγελματικές απαγορεύσεις. Ο 20ός αιώνας, σε πολλά σημεία, επιμηκύνει και διευρύνει τους νεωτερισμούς αυτούς διαπλατώνοντας ακόμη περισσότερο τη σχετική γεωγραφική περιοχή παρά τις περιόδους που σηματοδοτούν τομές και ακινησίες, περιόδους που συμπίπτουν με πολυάριθμα και μακροπερίοδα δικτατορικά και πολεμικά καθεστώτα του αιώνα αυτού, στην Ιταλία, την Ελλάδα ή την Ισπανία, στη Γερμανία, στις χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης.

Christy Constantakopoulou

Proxeny, Statues, Crowns: The Delian network of honors in the third century BC

The main focus of my paper is Delos during the period of its independence, namely 314-166 BC. The history of Delos may be largely absent from ancient historiographical narratives, but the plethora of inscriptions erected by the Delians allows us to reconstruct in great detail its history, political organization, religious, social, economic and cultural life. Through inscriptions, and especially honorific decrees, we can map the extensive network of honors that Delos created during the period of her independence. Epigraphic evidence of this type, that is mostly honorific decrees issued by the demos and the boule of the Delians, is extremely formulaic. Nevertheless, honorific decrees and other epigraphic evidence reflect an extremely active honorific habit. Through the proxeny decrees, among others, we

get glimpses of the diversity of social, political and economic life on Delos; meanwhile, the survival of a number of the honorands' names and ethnics allows us to create a map of the geographic spread of honours for Delos. In other words, the survival of the epigraphic attestation of honorific practices of the Delian community can provide us with the means to visualize the extensive network of honors for this small Aegean island during the Hellenistic period.

Κρίστη Κωνσταντακοπούλου

Προξενίες, Αγάλματα, Στέμματα: Το δηλιακό δίκτυο τιμητικών διακρίσεων κατά τον τρίτο αιώνα π.Χ.

Η ανακοίνωση θα εστιάσει στη Δήλο κατά την περίοδο της ανεξαρτησίας της, δηλαδή μεταξύ 314 και 166 π.Χ. Αν και η ιστορία της απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό από τα ιστοριογραφικά κείμενα της αρχαιότητας, η πληθώρα επιγραφών που χάραξαν οι Δήλιοι μας επιτρέπει να ανασυστήσουμε λεπτομερώς την ιστορία, την πολιτική οργάνωση, καθώς και τον θρησκευτικό, κοινωνικό και οικονομικό της βίο. Μέσα από τις επιγραφές, και ειδικά τα τιμητικά ψηφίσματα, είναι δυνατόν να χαρτογραφήσουμε το εκτενές δίκτυο τιμών που η Δήλος απένειμε κατά την περίοδο της ανεξαρτησίας της. Αν και τα σχετικά επιγραφικά τεκμήρια –ως επί το πλείστον τιμητικά ψηφίσματα του Δήμου και της Βουλής των Δηλίων– είναι εξαιρετικά στερεότυπα, αντανακλούν, ωστόσο, μια ιδιαίτερα ενεργή συνήθεια απονομής τιμών. Μέσα από τα προξενικά ψηφίσματα, μεταξύ άλλων, μπορούμε να διαβλέψουμε την ποικιλία της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής στη Δήλο. Παράλληλα, τα σωζόμενα ονόματα των τιμωμένων προσώπων και των εθνικότητων τους, μας επιτρέπουν να καταρτίσουμε ένα χάρτη της γεωγραφικής διασποράς των τιμητικών διακρίσεων. Με άλλα λόγια, οι σωζόμενες επιγραφές, βεβαιώνοντας τις τιμητικές πρακτικές της κοινότητας της Δήλου, μας παρέχουν τη δυνατότητα να αποτυπώσουμε το εκτενές δίκτυο τιμών που απονεμήθηκαν από το μικρό νησί του Αιγαίου κατά την ελληνιστική περίοδο.

Χαράλαμπος Γάσπαρης

Κοινωνικά δίκτυα στην υπηρεσία του εμπορίου. Οι βενετικές αποικίες του ελληνικού χώρου κατά τον 14ο αιώνα

Η αλματώδης ανάπτυξη του βενετικού θαλάσσιου εμπορίου κατά τους ύστερους μεσαιωνικούς αιώνες στην ανατολική Μεσόγειο και η εδραίωση των βενετικών αποικιών στον ίδιο χώρο, κατά την ίδια περίοδο, ενέπλεξε πλήθος προσώπων από πολλές περιοχές και σε πολλούς διαφορετικούς ρόλους. Είναι γνωστό ότι ένα μεγάλο τμήμα της κατά τόπους εμπορικής δραστηριότητας στηριζόταν σε δίκτυα

κοινωνικού τύπου, τόσο τοπικά όσο και υπερτοπικά. Με αφετηρία τη θέση αυτή, και με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα, θα αποτυπωθούν τόσο τα κοινωνικά δίκτυα όσο και οι ρόλοι των μελών τους στο πλαίσιο του εμπορίου. Το πλούσιο αρχαιακό υλικό από την Κρήτη του 14ου αιώνα μάς δίνει την ευκαιρία να δούμε από πιο κοντά τα ίδια τα πρόσωπα και να ανιχνεύσουμε τη μεταξύ τους σχέση και τη δράση τους στο πλαίσιο του εμπορίου τόσο εντός όσο και εκτός Κρήτης, δηλαδή στη Βενετία ή σε άλλες βενετικές αποικίες, όπως η Μεθώνη, η Κορώνη και η Εύβοια.

Charalambos Gasparis

Social networks on the service of commerce. The Venetian colonies in Greece during the fourteenth century

The significant growth of the Venetian maritime trade during the late medieval centuries in the eastern Mediterranean, and the consolidation of the Venetian colonies in the same area during the same time have involved many people from various places and in many different roles. It is known that a great part of the local commercial activity was based on social, regional and inter-regional, networks. Starting from this point and relying on specific examples we will try to highlight both social networks, and the roles of their members in trade. The rich archival material from 14th-century Crete offers the opportunity to take a close look at the persons involved in trade, and to study the relationship between them, as well as their economic activities both within and outside Crete, namely in Venice or other Venetian colonies, such as Methoni, Koroni and Euboea.

Ελένη Γκαδόλου

Ιστορική γεωγραφική πληροφορία: Σημαιολογία, πρότυπα και δίκτυα στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός διαδραστικού ψηφιακού Ατλαντά

Η απεικόνιση της ιστορικής πληροφορίας σε γεωγραφικό υπόβαθρο αποτελεί ένα πολύτιμο συνθετικό και ερμηνευτικό εργαλείο στην ιστορική έρευνα, καθώς διευκολύνει την περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων, συμβάλλει στην ανάκτηση δευτερογενούς πληροφορίας, και αναδεικνύει χωρικές και εννοιολογικές σχέσεις ανάμεσα σε διαφορετικά θεματικά επίπεδα πληροφορίας (δίκτυα). Η «χαρτογράφηση» αυτή απαιτεί αφενός τον εντοπισμό της χωρικής διάστασης της ιστορικής πληροφορίας και αφετέρου την οργάνωσή της σε οντότητες και σχέσεις που συνθέτουν μία χωρική βάση δεδομένων. Η δημιουργία της βάσης, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για τη δόμηση γεωγραφικής πληροφορίας (σειρά ISO 19100) και τα πρότυπα για τη δημοσιοποίησή της στον παγκόσμιο ιστό, επιτρέπει επιπλέον

την εύκολη ανταλλαγή της πληροφορίας μεταξύ των χρηστών και την ενσωμάτωσή της σε ποικίλες διαδικτυακές (ή μη) εφαρμογές. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη δημιουργία του διαδραστικού ψηφιακού Άτλαντα του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών, με την υιοθέτηση των παραπάνω προτύπων, καθώς και οι δυνατότητες διασύνδεσης του Άτλαντα με άλλες βάσεις δεδομένων και εφαρμογές.

Eleni Gadolou

Historical geographic information: Semantics, standards and networks forming an interactive digital Atlas

The visualization of historical information in current base maps constitutes a valuable tool for synthesizing and interpreting information in historical research since it: a) facilitates further analysis of the data, b) supports the retrieval of secondary data, and c) highlights spatial and conceptual relations between different thematic datasets (networks). For this, both the identification of the spatial dimension of the historical information and its organization into entities and relationships are needed so as to form a spatial database. The development of the database should be done according to the international standards for modeling of geographic information (ISO 19100 series) and publishing on the World Wide Web. This allows the easy sharing of information among users and the integration of information into various web (or not) applications. This paper presents the methodology adopted for the development of the digital interactive Atlas of the Institute of Historical Research –according to the aforementioned standards– as well as its connectivity to other databases and applications.

Γεωργία Γκότση

Elizabeth Mayhew Edmonds (1823-1907): Η πολιτισμική μεταφορά της «Νέας Ελλάδος» στη Μεγάλη Βρετανία του ύστερου 19ου αιώνα

Η Αγγλίδα λόγια και συγγραφέας E. M. Edmonds, στην οποία αναγνώριζε το 1893 ο Ξενόπουλος μια διακεκριμένη θέση στην προσπάθεια προβολής στη Μεγάλη Βρετανία της «φιλολογίας» και του «βίου και των πόθων των νεωτέρων Ελλήνων», υπήρξε μέχρι πρόσφατα λησμονημένη. Το πλούσιο και ποικίλο έργο της περιλαμβάνει πρωτότυπα έργα, πεζά και ποιητικά, με θέματα αντλημένα από τον ελληνικό επαναστατικό αγώνα, μεταφράσεις ποιημάτων και διηγημάτων Ελλήνων συγγραφέων του 19ου αιώνα, λαογραφικά άρθρα, κείμενα ιστορικού περιεχομένου, καθώς και κριτικές αποτιμήσεις της σύγχρονης της ελληνικής πνευματικής κίνησης.

Η μελέτη των κειμένων της στόχο έχει να φωτίσει τον ρόλο της Edmonds ως πολιτισμικού διαμεσολαβητή, να αναδείξει την ιδιαίτερη ιδεολογική του σύσταση και να εξετάσει τον βαθμό στον οποίο τυχόν προσδιορίζεται από τις επιδιώξεις Ελλήνων διανοουμένων (όπως ο Ιωάννης Γεννάδιος και ο Νικόλαος Γ. Πολίτης), με τους οποίους η Edmonds διατηρούσε επαφές. Καθώς κάθε διαδικασία μεταφοράς πολιτισμικού υλικού συνεπάγεται και τη διαπραγμάτευσή του, τίθεται το ερώτημα σε ποιες επιλογές στοιχείων και σε ποιες προσαρμογές όψεων του νεώτερου ελληνοισμού οδηγεί την Edmonds το εγχείρημα προώθησης της γνώσης του στο ηγεμονικό πολιτισμικό σύστημα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Georgia Gotsi

Elizabeth Mayhew Edmonds (1823-1907): The cultural mediation of "New Hellas" in late 19th century Britain

E. M. Edmonds, whom Gregorios Xenopoulos recognized in 1893 as a leading figure in the promotion of modern Greek language, literature and culture in Britain was, until recently, largely forgotten. Indeed, she was the most versatile cultural mediator of modern Greece in the late nineteenth-century Britain, working as a translator, anthologist, folklorist, critic, reporter, fiction and history writer. Her activity is but one aspect of the projection of "Neo-Hellenism" in Europe in an era marked both by the growing scholarly attention to Comparative Philology and Ethnology, and the fervent political activity in the Balkan Peninsula and growing feminist awareness.

A close study of her writings casts light on her role as cultural mediator and elucidates her work's ideological hues. It also leads to questions about the possible influence on Edmond's thought by a number of Greek intellectuals with whom she was in contact, –among others Ioannis Gennadios and Nikolaos G. Politis. Finally, as the process of cultural mediation obviously involves a negotiation of "otherness," Edmonds' work introduces questions about her strategies in adapting and providing to the public of the European imperial centre certain elements of a "peripheral" culture as that of "New Hellas".

Κατερίνα Δέδε

Πολιτικά δίκτυα στην Ελλάδα, 1910-1920

Το ζήτημα των πολιτικών δικτύων ελάχιστα έχει απασχολήσει έως τώρα την ιστορική έρευνα στην Ελλάδα. Παρά την κριτική που έχει ασκηθεί τα τελευταία χρόνια στο ερμηνευτικό σχήμα της κυριαρχίας των άτυπων πελατειακών δικτύων των κομμάτων από τον 19ο

έως τον 20ό αιώνα, οι προσπάθειες συγκρότησης θεσμοθετημένων πολιτικών δικτύων έχουν παραγνωρισθεί. Η ανακοίνωση επιχειρεί, μέσα από την παρουσίαση συγκεκριμένων στοιχείων που αφορούν το Κόμμα Φιλελευθέρων, να θέσει ερωτήματα γύρω από τη μελέτη των πολιτικών δικτύων στην Ελλάδα και την πιθανή συνάφειά τους ή μη με άτυπα πελατειακά δίκτυα. Επίσης, διερευνά το κατά πόσο τα δίκτυα αυτά συνιστούν μία προσπάθεια διάχυσης του πολιτικού σε ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού ή μία προσπάθεια συγκεντρωτικού ελέγχου από την πλευρά του κόμματος.

Πιο συγκεκριμένα, η ανακοίνωση θα παρουσιάσει μία πρώτη χαρτογράφηση των πολιτικών δικτύων που συγκρότησε το Κόμμα Φιλελευθέρων αμέσως μετά την ίδρυσή του, το 1910. Εκκινώντας από την ίδρυση της Λέσχης Φιλελευθέρων της Αθήνας το 1911 και την προσπάθεια ίδρυσης περαιτέρω Λεσχών σε μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, θα διερευνηθούν οι στόχοι που εξυπηρετούσε αυτό το εγχείρημα, τα διεθνή του πρότυπα, αλλά και οι σχέσεις του με προϋπάρχοντες συλλόγους που, παρότι δεν χαρακτηρίζονταν πολιτικοί, είχαν διαδραματίσει πολιτικό ρόλο.

Παράλληλα, θα επιχειρηθεί να ερμηνευθεί η μαζική ίδρυση Συλλόγων Φιλελευθέρων σε όλη τη χώρα το 1917, μετά τον Διχασμό, καθώς και η σχέση των νέων αυτών δικτύων με τη δυναμική εμφάνιση το 1916 των Συλλόγων Επιστράτων, φθάνοντας έως το 1920, έτος ακμής για τους Συλλόγους Φιλελευθέρων, αλλά και συγκρότησης, από πλευράς του Λαϊκού Κόμματος, των Λαϊκών Πολιτικών Συλλόγων.

Katerina Dede

Political networks in Greece, 1910-1920

The issue of political networks has not been adequately studied in Greece. Despite recent criticism about the patron-client system as a sovereign schema from the 19th to the 20th century, the efforts to establish political networks have been neglected. This presentation, through exploring specific data regarding the Liberal Party, aims at raising questions about the study of political networks in Greece and their potential affiliations with atypical clientele networks. Moreover, I intend to explore whether these political networks constitute an effort to diffuse politics to broader sections of the population or rather an attempt of political centralization from the part of the party.

More specifically, the presentation will provide a first mapping of political networks established by the Liberal Party immediately after its foundation in 1910. Starting from the foundation of the Liberal Club of Athens, in 1911, and the effort to establish more Clubs in major cities of Greece, I will explore the objectives served by this practice, the interna-

tional standards but also the relations with preexisting clubs which had played a political role, even though they were not political.

At the same time, I will attempt to interpret the massive emergence of Liberal Associations throughout the country, in 1917, after the National Schism, and the relationship of these new networks with the dynamic Associations of Reservist Soldiers (Epistratoi) of 1916, continuing to 1920, the prime of Liberal Associations, and the establishment of the People's Political Associations.

Δημήτρης Δημητρόπουλος, Βάλια Ράπτη

Αλληλογραφία με τον Αλή πασά. Τα πρόσωπα, η διασπορά, οι ρόλοι

Η ανακοίνωση θα επιχειρήσει να διερευνήσει τις μορφές που πήρε η επικοινωνία του Αλή πασά με πρόσωπα που ανήκαν στις κατά τόπους οθωμανικές και χριστιανικές ελίτ, όπως και στον διοικητικό μηχανισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και πιο ειδικά στην πρωτεύουσά της, την Κωνσταντινούπολη. Από την επισήμανση συγκεκριμένων παραδειγμάτων, αλλά και από τη συνολική εικόνα που προκύπτει από την πλούσια αλληλογραφία του Αλή πασά, θα αναζητηθούν τα στοιχεία που αναδεικνύουν τις οικονομικές σχέσεις και συναλλαγές, την πρόσβαση στη διαχείριση των δημόσιων φορολογικών και άλλων προσόδων, τη διεκδίκηση αξιωμάτων και ρόλων για τα πρόσωπα που ανήκουν στο περιβάλλον του Αλή. Παράλληλα, θα ψηλαφηθεί η ύπαρξη ενός καλά συγκροτημένου μηχανισμού μεταβίβασης και παραλαβής πληροφοριών, που επέτρεπε στον Αλή πασά να διατηρεί τον έλεγχο σε μια εξαιρετικά εκτεταμένη περιοχή, πολύ ευρύτερη των πασαλικίων της άμεσης επιρροής του. Στο πλαίσιο αυτό, θα γίνει προσπάθεια να ανιχνευτεί το προφίλ και η γεωγραφική διασπορά των «συνομιλητών» του Αλή πασά και οι ρόλοι τους στο σύστημα επικοινωνίας με αυτόν. Η ανακοίνωση αξιοποιεί, εκτός από τη σχετική βιβλιογραφία, τεκμήρια από το Αρχείο Αλή πασά, που η επεξεργασία τους έχει πραγματοποιηθεί εν μέρει στο πλαίσιο του προγράμματος «Κρηπής» – Κύρτου πλέγματα.

Dimitris Dimitropoulos, Vallia Rapti

Ali pasha's correspondence. Persons, dispersion, roles

This paper will attempt to explore the forms of communication between Ali Pasha and individuals who belonged to the Ottoman and Christian elites across the Ottoman Empire, as well as with individuals who played a significant role in the administrative structure of the Ottoman Empire, especially in Constantinople, the capital city. Through specific examples and the more general picture that emerges from

the rich correspondence of Ali Pasha, we will focus on the data that illustrate economic relations and transactions, the access to handling public rent taxes and other revenues, and the claim for office by people who surround Ali pasha. At the same time, we will explore the existence of a well-structured mechanism for transmitting and receiving information which gives Ali pasha the ability to control and manage a much wider area than his established pashaliks. In this context, we seek to outline the social status and the geographical expansion of the people related to Ali pasha, and their role within the system of communication. The paper benefits from the pertinent bibliography but also draws on the Ali Pasha Archive, partly processed in the framework of the project "Kripis".

Ευγενία Δρακοπούλου

Καλλιτεχνικά δίκτυα ανάμεσα στα μοναστήρια του Αιγαίου, του Ιονίου και της Αδριατικής (15ος -18ος αι.)

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης, η οποία υπήρξε ένα από τα πιο σημαντικά καλλιτεχνικά κέντρα όχι μόνο για την ορθόδοξη Ανατολή αλλά και για τη Δύση, τα ορθόδοξα μοναστήρια αναλαμβάνουν νέους ρόλους ως προς την καλλιέργεια αλλά και τη διάδοση της θρησκευτικής τέχνης. Στις κατεχόμενες από τους Βενετούς περιοχές ευνοείται η δημιουργία ενός καλλιτεχνικού φαινομένου ευρύτερης σημασίας, και διευκολύνονται οι επαφές με τα ανανεωτικά πνευματικά και καλλιτεχνικά κινήματα της δυτικής Ευρώπης. Η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά θα βρεθούν στο επίκεντρο ενός δικτύου καλλιτεχνικών ανταλλαγών με την Ιταλία και τις δαλματικές ακτές. Στην περιοχή του οθωμανικού κράτους αναπτύσσονται μεγάλα μοναστικά κέντρα, όπως το Άγιον Όρος ή η Πάτμος, αλλά και πολλά άλλα μικρότερα μοναστήρια, τα οποία με τη βοήθεια ξένων ηγεμόνων ή καλλιεργημένων Ελλήνων ιεραρχών θα αποτελέσουν σημαντικές εστίες καλλιτεχνικής δραστηριότητας. Ένας μεγάλος αριθμός από μετόχια, τα οποία διατηρούν στο Αιγαίο, θα αποτελέσει καλλιτεχνικό δίκτυο διάδοσης αλλά και ανανέωσης της τέχνης.

Eugenia Drakopoulou

Artistic networks between the monasteries of the Aegean, Ionian and Adriatic Seas (15th-18th cent.)

After the Fall of Constantinople, which had been one the most important artistic centers of both the orthodox East and the West, the Orthodox monasteries take on new roles regarding the refinement and propagation of religious art. In the areas occupied by the Venetians,

the creation of a new artistic phenomenon of greater importance is favored, and the contact with reforming spiritual and artistic movements in Western Europe is facilitated. Crete and the Ionian islands find themselves in the heart of a network of artistic exchanges with Italy and the Dalmatian coast. Big monastic centers grow within the Ottoman state, such as Mount Athos or Patmos, along with many smaller monasteries, which, aided by foreign leaders or educated Greek high clergy officials, will constitute important centers of artistic activity. An important number of dependencies ('metochia') in the Aegean Sea, owned by the aforementioned monasteries, will constitute a network of artistic propagation and reform.

Παναγιώτης Δουκέλλης

Ένας Έλληνας θεός στη Ρώμη του 2ου προχριστιανικού αιώνα.

Δίκτυα διάδοσης, θεσμοί και μηχανισμοί ανάσχεσης

Η ιστορία των Bacchanales είναι λίγο πολύ γνωστή. Επιγραφικά και φιλολογικά δεδομένα παραθέτουν την αντίδραση της ρωμαϊκής Συγκλήτου, το 186 π.Χ., στη διάδοση της λατρείας του Βάκχου στην Ιταλία και στη Ρώμη ειδικότερα. Η ανακοίνωση βασίζεται στην αφήγηση του Τίτου Λιβίου, η οποία ακριβώς επιτρέπει να διαφανεί η συνύπαρξη των ποικίλων και αλληλεπικαλυπτόμενων δικτύων που αλληλοσυμπληρώνονται ή συγκρούονται, και επί των οποίων δομείται, και χάρη στα οποία λειτουργεί η ρωμαϊκή κοινωνία και πολιτεία των χρόνων εκείνων.

Ειδικότερα, το πρώτο μέρος της ανακοίνωσης εστιάζει: α) στα δίκτυα διάδοσης θρησκευτικών πεποιθήσεων και λατρευτικών τελετουργιών από τον ελληνικό κόσμο της Μεγάλης Ελλάδος προς την κεντρική Ιταλία, τον λατινικό και ετρουσκικό κόσμο, και β) σε αντίρροπα δίκτυα ανάσχεσης της δυναμικής που εμφανίζει η διάδοση των καινών δαιμονίων.

Στο δεύτερο μέρος θα καταβληθεί προσπάθεια μιας αναλυτικής προσέγγισης όλων αυτών των δικτύων που διέπουν τις κοινωνίες της ιταλικής χερσονήσου κατά τις αρχές του 2ου αιώνα. Δίκτυα που δομούνται επί κοινών θρησκευτικών αντιλήψεων, δίκτυα γυναικών, δίκτυα πελατειακών σχέσεων, δίκτυα πολιτικής εξουσίας· δίκτυα που παρά τον ανταγωνιστικό χαρακτήρα τους δεν παύουν να διασταυρώνονται μεταξύ τους· δίκτυα που διεμβολίζουν παντοιοτρόπως τα θεωρούμενα ως απόλυτα γεωγραφικά, εθνοτικά, πολιτιστικά, έμφυλα ή άλλα όρια, τα οποία αποκτούν πλέον αμφισημία και σχετική σημασία. Οι λατρείες της ελληνιστικής ανατολής διεισδύουν στο ετρουσκικό έδαφος, στην επικράτεια της Ρώμης, επηρεάζουν πλού-

σιους και φτωχούς, άνδρες και γυναίκες, νέους και γέρους, ελευθέρους και δούλους.

Ο Λίβιος κεντά την αφήγησή του πάνω σε έναν διπλό κάρναβο, ο οποίος συντίθεται από το υφάδι της πολιτικής, στρατιωτικής, ηθικής/ιδεολογικής εξουσίας, και από το υφάδι των χωρικών παραμέτρων και της υλικότητας: οι γειτονιές και οι κατοικίες των πρωταγωνιστών της υπόθεσης, οι εκτός πόλεως χώροι τελετών, οι ακόμα πιο απόμακροι χώροι επιτέλεσης των βακχικών μυστηρίων, και προφανώς οι κινήσεις των διαφόρων ανάμεσα στους κύριους και δευτερεύοντες χώρους που πολώνουν το ενδιαφέρον της εξουσίας και της αφήγησης. Η ανατρεπτική για την κυρίαρχη τάξη των πραγμάτων υπόθεση των τελετών του Βάκχου αναδεικνύει φαινόμενα ιδιοποίησης, κυριαρχίας, ελέγχου και εν τέλει παραγωγής του χώρου εντός των πλαισίων μιας κοινωνίας της οποίας τα γεωγραφικά όρια διαρκώς μεταβάλλονται.

Panagiotis Doukellis

A Greek god in second century BC Rome. Diffusion networks – social and institutional containment

The story of the Bacchanales is quite known. Epigraphic and philological evidence demonstrate the reaction of the Roman Senate in 186 BC to the dissemination of the cult of Bacchus in Italy and, more specifically, Rome. This paper is based on the narration of Titus Livius, which specifically allows to present the coexistence of various and overlapping networks that are complementary or conflicting, and on which, and by which the Roman society and state of that period is constructed. More specifically, the first part of the paper will focus first on the networks of dissemination of religious beliefs and ceremonies of cult from the Greek world of Magna Graecia towards central Italy, the Latin and Etruscan world, and secondly on the opposite networks of containment of the dynamics as shown by the dissemination of new deities.

In the second part there will be an effort to make an analytical approach of all the networks that form part of the societies of the Italian peninsula during the early 2nd century: networks constructed on common religious beliefs, networks of women, networks of customer relationships, networks of political power; networks that apart from their competitive character do not cease to intertwine; networks that in many ways transgress the supposedly absolute geographical, ethnic, cultural, gender or other limits, which hence acquire a new ambiguous or proportional importance. The cults of the Hellenistic East permeate the Etruscan lands, the territory of Rome, and affect rich and poor, men and women, young and old, free people and slaves. Livius span his

narrative on a double grid taken from the web of politics, the military, moral/ideological authority, and from the woof of spatial parameters and materiality: the neighborhoods and residences of the main protagonists, the extra-muros ritual venues, the even more distant sites of the Bacchic mysteries, and obviously the movement of various people among main and secondary spaces, that polarize the interest in power and narrative. The subversive, for the dominant status quo, issue of the Bacchus rituals presents phenomena of appropriation, domination, control and, in the end, production of the space within the framework of a society, the geographical limits of which continuously transform.

Maria Fusaro

Between micro and macro: Considerations on trade networks in the early modern Mediterranean

Networks have become a most fashionable and popular topic of study across all periods of history, and the study of their development and interaction represents one of the most fruitful areas of interdisciplinary engagement. But what exactly do we mean when we talk of 'networks'? And how can we be more analytically precise when we discuss their role in historical developments? This paper will discuss the usage of networks within recent economic and social historiography of, and within, the early modern Mediterranean, and will suggest ways in which a 'network approach' can further develop, taking into account also the global connections of the Mediterranean.

Maria Fusaro

Ανάμεσα στο μακρο- και στο μικρο-: Σκέψεις για τα εμπορικά δίκτυα στη Μεσόγειο κατά τα πρώιμα νεώτερα χρόνια

Τα δίκτυα έχουν αναδειχθεί σε ιδιαίτερα δημοφιλές θέμα μελέτης για όλες τις ιστορικές περιόδους και η μελέτη της ανάπτυξης και της αλληλεπίδρασής τους αποτελεί ένα από τα πιο γόνιμα πεδία διεπιστημονικής ενασχόλησης. Όμως τί ακριβώς εννοούμε όταν μιλάμε για «δίκτυα»; Πώς μπορούμε να είμαστε αναλυτικά περισσότερο ακριβείς όταν συζητούμε τον ρόλο τους στις ιστορικές εξελίξεις; Η παρουσίαση θα εξετάσει τη χρήση των δικτύων στην πρόσφατη οικονομική και κοινωνική ιστοριογραφία στην –και για την– πρώιμη νεωτερική Μεσόγειο και θα προτείνει τρόπους για την περαιτέρω ανάπτυξη της «προσέγγισης δικτύων», λαμβάνοντας υπόψη τις παγκόσμιες διασυνδέσεις της Μεσογείου.

Gelina Harlaftis

The dynamics of the entrepreneurial networks of Greek trading companies in Russia, 1780s-1910s

From the last third of the 18th century to the 19th century the Black Sea coastal line witnessed an unprecedented commercial revolution as it was transformed into an international market with western European linkages. By the end of the 19th century, the region became the world's leading grain-exporting area and triggered development and convergence of regional markets with the western European economy. All the port cities planned by Russian politicians were populated with entrepreneurial immigrants of ethnic minorities from central and southeastern Europe. Among them, Greeks became one of the most prominent entrepreneurial groups of trading companies involved in the external trade not only of the South of Russia but of the whole Russian Empire. They formed a widespread entrepreneurial network which started from the last third of the 18th century and lasted until the 1910s.

Greek entrepreneurial networks have drawn a large corpus of literature in the last decades. This is usually within the studies on diaspora, and involve individual case studies of Greek diaspora communities (Odessa, Trieste, Alexandria, London etc.) of the so-called merchant colonies (paroiikies), focusing on economic and social function. Another strand of the literature has signaled out and studied prominent figures of diaspora traders and individual diaspora trading houses; and another has brought out the importance of the shipping dimension in forming entrepreneurial networks. This paper builds on this latter study and expands it firstly by indicating the emergence and the growing importance of the Greek trading houses in southern Russia, and secondly, the way they were able to expand their activities to western Europe through shipping activities. Drawing on new archival material from Russian, Ukrainian and British Archives, it reveals the beginning of the establishment and formation of the entrepreneurial networks of the Greeks in the new southern Russian port cities, from Taganrog to Odessa, their gradual expansion to the whole of the northern and eastern coast, and their consolidation in trading with western Europe. The aim of this paper is to chart the formation of the networks of Greek merchants, and indicate the way they integrated the eastern Mediterranean and Black Sea markets into the West connecting the local-regional to the international, incorporating technological and world economic changes. The paper is based on new archival material from Russian, Ukrainian and British Archives from the project titled "The Black Sea and its

port-cities, 1774-1914. Development, convergence and linkages with the global economy”, a research project within the Entrepreneurial Research Program THALIS financed by the Greek Ministry of Education and European Union.

Τζελίνα Χαρλαύτη

Η δυναμική των επιχειρηματικών δικτύων των ελληνικών εμπορικών εταιρειών της Ρωσίας κατά τις δεκαετίες 1780-1910

Από το τελευταίο τρίτο του 18ου αιώνα και μέχρι τον 19ο αιώνα η ακτογραμμή της Μαύρης Θάλασσας παρουσίασε μια εμπορική επανάσταση χωρίς προηγούμενο καθώς μεταμορφώθηκε σε διεθνή αγορά με δυτικοευρωπαϊκές διασυνδέσεις. Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, η περιοχή έγινε παγκόσμια κυρίαρχη στην εξαγωγή σιτηρών και πυροδότησε την ανάπτυξη και τη συνένωση των τοπικών αγορών με την οικονομία της δυτικής Ευρώπης. Όλα τα λιμάνια που σχεδιάστηκαν από Ρώσους πολιτικούς ήταν γεμάτα από μετανάστες του εμπορίου που ανήκαν σε εθνικές μειονότητες της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ανάμεσά τους, οι Έλληνες αναδείχθηκαν σε μια από τις πιο εξέχουσες επιχειρηματικές ομάδες εμπορικών εταιρειών που ασχολούνταν με το εξωτερικό εμπόριο όχι μόνο της νότιας Ρωσίας, αλλά και ολόκληρης της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Διαμόρφωσαν ένα εκτεταμένο επιχειρηματικό δίκτυο, το οποίο ξεκίνησε στο τελευταίο τρίτο του 18ου αιώνα για να διαρκέσει μέχρι τη δεκαετία του 1910.

Τα ελληνικά επιχειρηματικά δίκτυα έχουν προσελκύσει μεγάλο όγκο μελετών τις τελευταίες δεκαετίες, συνήθως στο πλαίσιο των σπουδών της διασποράς και περιλαμβάνουν την περιπτώσιολογία των λεγόμενων εμπορικών παροικιών (Οδησσός, Τεργέστη, Αλεξάνδρεια, Λονδίνο), εστιάζοντας στην οικονομική και κοινωνική λειτουργία. Ένα άλλο μέρος των μελετών ξεχωρίζει τις εξέχουσες μορφές εμπόρων και μονωμένων εμπορικών οίκων της διασποράς. Ένα τρίτο έχει αναδείξει τη σπουδαιότητα των μεταφορών στη διαμόρφωση επιχειρηματικών δικτύων. Η παρούσα ανακοίνωση βασίζεται στο τρίτο είδος μελέτης και την επεκτείνει υποδεικνύοντας καταρχάς την ανάδυση και την αυξανόμενη σημασία των ελληνικών εμπορικών οίκων στη νότια Ρωσία, και έπειτα τον τρόπο με τον οποίο επέκτειναν τις δραστηριότητές τους στη δυτική Ευρώπη μέσω των μεταφορών. Με βάση νέο αρχαιολογικό υλικό από ρωσικά, ουκρανικά και βρετανικά αρχεία, αποκαλύπτεται η απαρχή της διαμόρφωσης των επιχειρηματικών δικτύων των Ελλήνων στα νέα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, από το Ταγκανρόγκ στην Οδησσό, η σταδιακή εξάπλωσή τους σε ολόκληρη τη νότια και ανατολική ακτή και η αφομοίωσή τους στο εμπόριο με τη δυτική Ευρώπη. Στόχος της ανακοίνωσης είναι η χαρτογράφηση της διαμόρφωσης των δικτύων των

Ελλήνων εμπόρων, η εξέταση του τρόπου με τον οποίο ενσωμάτωσαν τις αγορές της ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας στη Δύση, συνδέοντας το τοπικό με το διεθνές και ενσωματώνοντας τις τεχνολογικές και παγκόσμιες οικονομικές αλλαγές.

Η ανακοίνωση βασίζεται σε νέο αρχαιολογικό υλικό του προγράμματος «The Black Sea and its port-cities, 1774-1914. Development, convergence and linkages with the global economy», ερευνητικό πρόγραμμα στα πλαίσια του προγράμματος Θαλής, που συγχρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γιώργος Καρδαράς

Δρόμοι επικοινωνίας στη Βαλκανική (518-602). Μετακινήσεις διπλωματικών αποστολών, στρατευμάτων και πληθυσμών

Η δημιουργία οδικού δικτύου στη Βαλκανική κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους είχε μεγάλη σημασία τόσο για την περαιτέρω εξάπλωση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας όσο και για ανάπτυξη οικονομικών και πολιτισμικών ανταλλαγών στο εσωτερικό της χερσονήσου. Μετά από μια σύντομη αναφορά στους σημαντικότερους ρωμαϊκούς δρόμους της περιοχής, το ενδιαφέρον εστιάζει στην χρήση τους κατά τον 6ο αιώνα. Μαζί με τους κύριους χερσαίους δρόμους, υπό εξέταση τίθενται και οι πλωτοί, κατά μήκος των ποταμών, όπως και τα σημαντικά περάσματα σε ορεινά – κατά κανόνα – σημεία.

Η εξέταση του διαβαλκανικού οδικού δικτύου κατά τον 6ο αιώνα γίνεται σε συνάρτηση με:

α) τη χρήση του από διπλωματικές αποστολές τόσο των Βυζαντινών όσο και άλλων λαών στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων. Καθώς ο Δούναβης αποτελούσε ακόμη το βόρειο σύνορο της αυτοκρατορίας, η Βαλκανική ήταν ο ενδιάμεσος χώρος στη μετακίνηση μίας πρεσβείας από την Κωνσταντινούπολη προς κάποιο χώρο βόρεια του ποταμού, όπως π.χ. το αβαρικό χαγανάτο.

β) τις μετακινήσεις βυζαντινών ή άλλων στρατευμάτων στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο και στο πλαίσιο των συγκρούσεων του Βυζαντίου με τους βόρειους γείτονές του.

γ) τη διείσδυση βαρβαρικών πληθυσμών προς τα νότια. Η περίπτωση της σλαβικής μετανάστευσης είναι χαρακτηριστική για τη χρήση των κύριων δρόμων ή διαφόρων περασμάτων στη Βαλκανική από πληθυσμιακές ομάδες που υπερβαίνουν τον Κάτω Δούναβη και επιτρέχουν ή εγκαθίστανται στις βαλκανικές επαρχίες του Βυζαντίου.

Η προσέγγιση του υπό πραγμάτευση θέματος στηρίζεται αφενός στις μαρτυρίες των γραπτών πηγών για τις μετακινήσεις προσώπων ή ομάδων και αφετέρου στα αρχαιολογικά ευρήματα που αφορούν

κυρίως στις καταστροφές πόλεων ή άλλων θέσεων κατά τη μετανάστευση βαρβαρικών πληθυσμών. Ακόμη, λαμβάνονται υπόψη ζητήματα που σχετίζονται με έργα για τη συντήρηση ή την ανάπτυξη του οδικού δικτύου, τις οχυρώσεις ή τις φρουρές, την ταύτιση ορισμένων διόδων, καθώς και οι υποθέσεις που αφορούν πιθανές πορείες, όταν αυτές δεν καταγράφονται στα κείμενα.

Georgios Kardaras

Roads of communications in the Balkans (518-602). Movements of diplomatic missions, troops and populations

The creation of road networks in the Balkans during the Roman era was of great importance both for the further expansion of the Roman Empire and the development of economic and cultural exchanges within the peninsula. After a short reference to the most important Roman roads of the area, the focus point will be their use in the 6th century. Along with the main land roads, under consideration are also the navigable river-routes, as well as the significant passes, usually in mountainous regions.

The examination of the inter-Balkan network of roads in the 6th century takes into account:

- a) its use by diplomatic missions of both the Byzantines and other peoples within the framework of negotiations. As the Danube was still the northern frontier of the Empire, the Balkan peninsula was the intermediate space regarding the movement of an embassy from Constantinople to an area north of the river, as i.e. the Avar Khaganate.
- b) the movements of the Byzantine or other troops throughout the existing road network, within the framework of the conflicts between Byzantium and its northern neighbors.
- c) the penetration of Barbarian populations in the South. The case of the Slavic migration is typical of the use of main roads or various passes in the Balkans by groups that cross the Lower Danube, and raid or settle in the Balkan provinces of Byzantium.

The approach to the proposed topic is based on evidence from the written sources on the movements of individuals or groups, as well as on the archaeological findings concerning mainly the destruction of cities or other places during the migration of Barbarian populations. Moreover, issues related to construction works for the maintenance or development of the road network, the fortifications or the garrisons, the identification of certain channels, and the assumptions about possible routes, when these are not recorded in the texts, are also taken into account.

Ελεωνόρα Κουντούρα-Γαλάκη

Το δίκτυο των διαδρομών του αγίου Σάβα του Νέου: Αναζητήσεις και επιδιώξεις

Το 1307, ύστερα από μια σοβαρή και ιδιαίτερης σημασίας επιδρομή των Καταλανών και των Οθωμανών στο Άγιο Όρος, οι μοναχοί, που μέχρι τότε ήταν προστατευμένοι στους πύργους των μοναστηριών της αθωνικής πολιτείας, αντιλαμβάνονται ότι και το Άγιο Όρος, όπως και ο υπόλοιπος βυζαντινός χώρος της Μικράς Ασίας, βρίσκεται σε εξαιρετικά επισφαλή θέση. Έχει αρχίσει να φαίνεται ξεκάθαρα η εποχή της μεγάλης αστάθειας και αβεβαιότητας, όπως θα την βιώσουν οι Βυζαντινοί στο εξής και για όλον τον 14ο αιώνα. Τότε, το 1307, οι Οθωμανοί περνούν τελικά στην Ευρώπη. Και τότε ακριβώς ο μοναχός Σάβας, κατά κόσμον Στέφανος Τζίσκος, εγκαταλείπει τη μονή Βατοπεδίου, όπου βρισκόταν ήδη από το 1300, και αρχίζει ένα μακρύ οδοιπορικό που κρατάει περίπου 20 χρόνια. Ο βιογράφος του, πατριάρχης Φιλόθεος Κόκκινος, περιγράφει την πολυετή περιπλάνηση του πνευματικού του μέντορα και ταυτόχρονα δίνει πληροφορίες για τους τόπους που επισκέπτεται. Βέβαια, η όλη διήγηση εντάσσεται στο ησυχαστικό πλαίσιο της εποχής και στην προσπάθεια ευρύτερης διάδοσής του.

Στην παρούσα μελέτη θα παρουσιαστεί η μακρά περιοδεία του Σάβα του Νέου ή Βατοπεδινού σε στρατηγικά σημεία του άλλοτε βυζαντινού χώρου, αλλά και σε περιοχές με μεγάλη μοναστική παράδοση. Παράλληλα, θα εξεταστούν οι ενδεχόμενες σκοπιμότητες της επιλογής του συγκεκριμένου γεωγραφικού δικτύου που ο μοναχός Σάβας σχημάτισε με τα ταξίδια του.

Eleonora Kountoura-Galake

The network of saint Sava the Younger's peregrination: Perspectives and pursuits

In 1307 Catalans, with the help of the Ottomans, undertook aggressive military operations against Mount Athos. The monks, who until then were protected inside the towers of the monasteries of Mount Athos, realized the extremely precarious position that Mount Athos held, following the collapse of Byzantium in Asia Minor. The Catalan expedition signified the beginning of a period of great instability and uncertainty for the Byzantines. It was the time when the Ottomans finally crossed over into Europe. It was also the time when, together with other monks, Savas abandoned the monastery of Vatopedi, where he had lived since 1300. In the same period, Savas embarked on a long journey that lasted about 20 years during an age of decline for Byzantium. His biographer, the Patriarch of Constantinople Philotheos Kokkinos described

the long peregrination also providing information on the sites that his spiritual mentor visited. The entire narrative is inscribed within the contemporary hesychastic context aiming at the dissemination of the hesychastic ideas.

This paper will present Sava's stations at strategic points during his peregrination throughout the former Byzantine space, but also throughout areas in Syria and Palestine with a great monastic tradition. It will also examine the perspectives and pursuits of Sava's activity within a specified geographical network.

Άννα Λαμπροπούλου

Η παραγωγή, κατεργασία και διακίνηση του μεταξιού στον βυζαντινό

Μωρέα

Η παραγωγή και η κατεργασία του μεταξιού κατά την βυζαντινή περίοδο συνδέεται άμεσα με την πελοποννησιακή χερσόνησο. Η παρούσα ανακοίνωση θα εστιάσει στα αποτελέσματα της έρευνας γύρω από την παραγωγή, την κατεργασία, τη βαφή και τη διακίνηση του μεταξιού και των μεταξωτών υφασμάτων στην Πελοπόννησο. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην απεικόνιση του δικτύου διακίνησης του μεταξιού και των μεταξωτών υφασμάτων στην Πελοπόννησο, και από εκεί προς την Κωνσταντινούπολη και τις αγορές της Ανατολής και της Δύσης.

Anna Lambropoulou

The production, processing and trading of silk in Byzantine Morea

The production and processing of silk during the Byzantine period is directly connected with the Peloponnese. The present paper will focus on the research results concerning the production, the processing, the dyeing, and the trading of silk and silk textiles in the Peloponnese. Specific emphasis will be given to the presentation of the trade network of silk and silk textiles within the Peloponnese, and from there towards Constantinople and the markets of both the East and the West.

Ζήσης Μελισσάκης

Διασπορά χειρογράφων του Αγίου Όρους: διακίνηση γνώσης, διακίνηση πλούτου και συμφερόντων, διακίνηση κλοπιμαίων ή απλώς μετακίνηση ανθρώπων

Η εξαγωγή χειρογράφων από συλλογές της Ελλάδας έχει ταυτισθεί στη σκέψη των περισσότερων με την κλοπή πολιτιστικών θησαυρών, ένα είδος αρχαιοκαπηλίας που αποσκοπεί στον εμπλουτισμό

ξένων βιβλιοθηκών και στο οικονομικό όφελος εμπόρων αρχαιοτήτων. Ιδιαίτερα το Άγιον Όρος, του οποίου οι βιβλιοθήκες ήδη από τον 15ο αιώνα απέκτησαν τη φήμη των πλουσιότερων σε κώδικες, θεωρείται ως ο τόπος που υπέστη τις μεγαλύτερες αρπαγές.

Αν και η πεποίθηση αυτή ασφαλώς δεν στερείται ιστορικής βάσης, μελετώντας τη μαρτυρία των ίδιων των κωδίκων διαπιστώνουμε ότι το θέμα έχει περισσότερες παραμέτρους. Στην πορεία των έξι αιώνων (15ος-20ός) γνωστών μετακινήσεων αθωνικών χειρογράφων, εκτός από το έντονο ενδιαφέρον της Δύσης – αλλά και του σλαβικού κόσμου – για κλασικά και βυζαντινά ελληνικά κείμενα, εκτός, επίσης, από το παράνομο οικονομικό κέρδος, υπήρξαν και άλλοι παράγοντες που έκαναν τα βιβλία να ταξιδεύουν εκτός Αγίου Όρους. Κάποιες φορές επρόκειτο για την αφόρητη οικονομική ανέχεια των ίδιων των μονών ή για την προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν την υποστήριξη ισχυρών προσώπων της εποχής τους, με την ελπίδα βελτίωσης της δεινής θέσης τους. Πολύ συχνά, όμως, δεν ήταν τίποτε άλλο από τη μετακίνηση ανθρώπων (κυρίως μοναχών) που έπαιρναν μαζί τους τα βιβλία τους, σε μια εποχή που η διάκριση ατομικής και μοναστηριακής περιουσίας δεν ήταν αυστηρή.

Στην ανακοίνωση εξετάζονται περιπτώσεις μετατόπισης αγιορειτικών κωδίκων με διάφορα κίνητρα, ενώ σε συνδυασμό με τον γεωγραφικό και χρονικό προσδιορισμό των μετακινήσεων, καταλήγουμε σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τα δίκτυα διακίνησης γνώσης, χρημάτων, συμφερόντων, αλλά και προσώπων.

Zisis Melissakis

The dispersion of Mount Athos manuscripts: circulation of knowledge, circulation of wealth and interests, running of stolen objects or simply movement of people

The extraction of manuscripts from collections in Greece has been identified among the majority of people with the theft of cultural treasures, a kind of illicit trade aiming at enriching foreign libraries and making rich traders of artifacts. Mount Athos in particular, the libraries of which were considered the richest in manuscripts already since the 15th century, is seen as the scene where most of the plundering has taken place.

Although this belief does stand on historically correct ground, if we study what the manuscripts themselves have to say we realize that the issue has more parameters. Within six centuries, from the 15th to the 20th, of known displacements of Athonite manuscripts, apart from the strong interest of the West – and the Slavic world as well – in Classical and Byzantine Greek texts, and apart from illicit money profit, there

were other factors that led to manuscripts being taken outside Mount Athos. Sometimes it concerned the intolerable poverty of the monasteries or their efforts to attract support by high-ranking people, with the hope to ameliorate their dire position. Most frequently, however, it was nothing more than the mobility of people (mainly monks) who carried books with them, in an age when the distinction between private and monastic property was not strict.

This paper examines cases of displacement of Athonite codices under various motivations, and combined with the geographical and chronological specification of the displacements, we draw useful conclusions concerning the networks of the dissemination of knowledge, money, interests, and people as well.

Μαριλίζα Μητσού

**«Πολλά των όσων εγώ εσκόπου να γράψω, προλαβών έγγραφες εσύ...».
Δίκτυα (νεο)ελληνιστών και πολιτισμικές μεταφορές στα τέλη του 19ου
αιώνα (Karl Krumbacher, Émile Legrand, Νικόλαος Γ. Πολίτης)**

Οι κλάδοι της βυζαντινολογίας, της λαογραφίας, της νεοελληνικής φιλολογίας –σήμερα σε ύφεση, όπως οι περισσότερες θεωρητικές επιστήμες– γεννήθηκαν στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα χάρη στο θεμελιώδες έργο και τη δημιουργική συνεργασία λογίων που ζούσαν, δίδασκαν και ανέπτυσαν ερευνητική δραστηριότητα σε διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Σχεδόν συνομήλικοι, πανεπιστημιακοί, εκδότες και εραστές των ελληνικών γραμμάτων, ο Karl Krumbacher (1856-1909) στο Μόναχο, ο Émile Legrand (1841-1903) στο Παρίσι και ο Νικόλαος Πολίτης (1852-1921) στην Αθήνα αφοσιώθηκαν με τον ίδιο ζήλο στη δημιουργία στέρεων επιστημονικών εργαλείων, ο καθένας στο πεδίο του, διαμορφώνοντας συνάμα ένα ευρωπαϊκό δίκτυο διακίνησης πολιτισμικών αγαθών με κοινό παρονομαστή τον μέσο και νέο ελληνισμό. Ανταλλάσσοντας βιβλιογραφικές πληροφορίες, μεθοδολογικές προτάσεις, συμβουλές, ιδέες και σχήματα, χειρόγραφα, αντίγραφα και βιβλία, οι τρεις (νεο)ελληνιστές διατήρησαν μεταξύ τους στενή και σχεδόν ανέφελη επικοινωνία επί αρκετές δεκαετίες, και στήριξαν γενναιόδωρα (με υλικούς και πνευματικούς πόρους) το έργο των συναδέλφων τους. Στις επιστολές που απευθύνουν στη γλώσσα τους ο ένας στον άλλον, πριν και μετά την προσωπική τους γνωριμία, μοιράζονται τις γνώσεις και το επιστημονικό τους όραμα, τις πολιτιστικές αξίες και τα ακαδημαϊκά ιδεώδη μιας νεο-ουμανιστικής Ευρώπης. Με γραμματολογίες, εκδόσεις, εγκυκλοπαιδείες, συλλογές αθησαύριστου υλικού, περιοδικά, αλλά και βιβλιοκρισίες, μελετήματα και σχόλια, έστησαν σε

χρόνο παράλληλο τα θεμέλια της επιστήμης τους, και προώθησαν με τρόπο υποδειγματικό τη διεπιστημονική, διαγλωσσική και διαπολιτισμική συνεργασία στις ανθρωπιστικές επιστήμες.

Με βάση τη σωζόμενη αλληλογραφία των τριών ερευνητών (Bayerische Staatsbibliothek, Βιβλιοθήκη Νεοελληνικού Ινστιτούτου Σορβόνης, Μουσείο Μπενάκη), η ανακοίνωση επιχειρεί να αναδείξει τις μορφές επικοινωνίας, τις πολιτισμικές μεταφορές και τη λειτουργικότητα των δικτύων στον ευρύτερο χώρο των νεοελληνικών σπουδών στην Ευρώπη του όψιμου 19ου αιώνα.

Marie-Elisabeth Mitsou

“Much of what I intended to write, you managed to write earlier...”

Networks of (neo)hellenists and cultural transfers in the late 19th century

(Karl Krumbacher, Émile Legrand, Nikolaos G. Politis)

The fields of Byzantine studies, folklore studies, modern Greek philology –unpopular today, like most fields in humanities– were born in the last quarter of the 19th century thanks to the fundamental work and creative collaboration of intellectuals who lived, taught, and did research in different linguistic and cultural environments. Karl Krumbacher (1856-1909) in Munich, Émile Legrand (1841-1903) in Paris and Nikolaos Politis (1852-1921) in Athens were all peers, academics, publishers, and lovers of the Greek letters; they zealously dedicated themselves to creating solid scientific tools, each one in their field, forming at the same time a European network for the circulation of cultural goods with modern Hellenism as the common denominator. Exchanging bibliographic information, methodological suggestions, advice, ideas and schemata, manuscripts, copies and books, the three (neo)hellenists kept close and harmonious contact for several decades, and heartily supported (materially and intellectually) their colleagues' work. In the letters they exchange, before and after meeting in person, they share their knowledge and scientific vision, the cultural values and academic ideals of a neo-humanist Europe. With literary surveys, publications, encyclopedias, collections of previously uncollected material, and journals, but also book reviews, studies and commentaries, they established the foundations of their science and set an example of promoting the interdisciplinary, inter-language collaboration in Humanities.

Based on the existing letters of the three researchers (Bayerische Staatsbibliothek, Library of the Neohellenic Institute at the Sorbonne, Benaki Museum), this presentation attempts to illustrate the forms of communication, the cultural transfers and the functionalities of networks within the larger field of Neohellenic studies in late nineteenth century Europe.

Michael B. Miller

Maritime networks: From invocation to application

“Networks” ranks with “transnational” and “globalization” as a go-to word in the historian’s lexicon, as if its mere invocation possessed talismanic qualities of explanation. This paper, focusing on the maritime networks of Europeans in the twentieth century, probes the more complex relationships that pertain to global passage and trade via sea networks in modern times. In particular it takes up four ways of comprehending maritime networks: 1) The variety of these networks; 2) How these networks are constructed, sustained, and amplified; 3) The national and transnational nature of these networks; and 4) The meaning of these networks for business history.

Michael B. Miller

Θαλάσσια δίκτυα: Από την επίκληση στην εφαρμογή

Ο όρος «δίκτυα» μαζί με τους όρους «υπερεθνικός» και «παγκοσμιοποίηση» αποτελούν λέξεις-κλειδιά στο λεξιλόγιο του ιστορικού, ως εάν η επίκληση του δικτύου από μόνη της να διαθέτει μεταφυσικές επεξηγηματικές ιδιότητες. Η παρούσα ανακοίνωση, εστιάζοντας στα θαλάσσια δίκτυα των Ευρωπαίων στον 20ό αιώνα, διερευνά τις πιο περίπλοκες σχέσεις που συνδέονται με τις παγκόσμιες διαδρομές και το εμπόριο των θαλάσσιων δικτύων στα νεώτερα χρόνια. Συγκεκριμένα, εκθέτει τέσσερις τρόπους για την κατανόηση των θαλάσσιων δικτύων: α) την ποικιλία τους, 2) τα μέσα με τα οποία τα δίκτυα αυτά συγκροτούνται, συντηρούνται και ενισχύονται. 3) τον εθνικό και υπερεθνικό χαρακτήρα τους, και 4) τη σημασία των δικτύων για την ιστορία των επιχειρήσεων.

Κατερίνα Παναγοπούλου

Ένα δίκτυο «πολλαπλών συσχετισμών»: Οι συμβάσεις νομισματικών συναλλαγών στη Βόρεια Ελλάδα από τους αρχαϊκούς μέχρι και τους ελληνοιστικούς χρόνους

Στην αρχαιότητα η κομβική σύμβαση συναλλαγών που μας επιτρέπει να διαχωρίσουμε τα διαφορετικά νομισματικά συστήματα ήταν αυτή των σταθμητικών κανόνων. Ως «σταθμητικός κανόνας» ορίζεται «μία συγκεκριμένη μονάδα βάρους, από τα υποπολλαπλάσια και τα πολλαπλάσια της οποίας προέκυπτε το σύστημα των υποδιαίρεσεων μιας νομισματικής κοπής». Δεν υιοθετούσαν όλες οι εκδούσες αρχές την ίδια σύμβαση: συνήθως ένα κράτος (ως εκδούσα αρχή) υιοθετούσε – και προσαρμοζε – για τις νομισματικές του εκδόσεις τον σταθμητικό εκείνον κανόνα που εξυπηρετούσε καλύτερα τις οικονομικές του συναλλαγές. Ήταν, εξάλλου, απόλυτα θεμιτό ένα

κράτος να υιοθετεί διαφορετικό κανόνα για ορισμένες νομισματικές κοπές, προκειμένου να διεκπεραιώσει συναλλαγές σε αγορές που ακολουθούσαν διαφορετικό σταθμητικό κανόνα από αυτόν που είχε θεσπίσει.

Η παράλληλη λειτουργία στη Βόρεια Ελλάδα τριών, τουλάχιστον, τέτοιων κανόνων –του Ιωνικού-Ευβοϊκού, του τοπικού ή λεγόμενου ‘Θρακομακεδονικού’ και, τέλος, του Περσικού–, και η συμμετοχή σε αυτούς πόλεων, κοινών, βασιλέων και εθνών, κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους, αποκαλύπτει πόσο περίπλοκες ήταν οι συμβάσεις συναλλαγών στη συγκεκριμένη περιοχή κατά την παραπάνω περίοδο. Υπό το πρίσμα της θεωρίας κοινωνικών δικτύων θα ορίσουμε καταρχήν τους συμμετέχοντες σε κάθε σταθμητικό κανόνα, θα εξετάσουμε τη συμπεριφορά των αντίστοιχων τριών νομισματικών δικτύων, και θα την ερμηνεύσουμε σε συνάρτηση με τον οικονομικό χαρακτήρα της περιοχής και με το πολιτικό πλαίσιο της περιόδου. Θα διερευνήσουμε, τέλος, τον αντίκτυπο που είχε στα τοπικά οικονομικά δίκτυα της βόρειας Ελλάδας η σταδιακή ενσωμάτωσή τους στον Αττικό σταθμητικό κανόνα κατά την ύστερη κλασική και ελληνιστική περίοδο. Η καίρια αυτή επιλογή των Μακεδόνων βασιλέων Φιλίππου Β΄ και Αλεξάνδρου Γ΄ συνέβαλε στην αναδιאμορφωση των τοπικών αγορών και στη μακρόπνοη απορρόφηση του νομισματικού δικτύου «πολλαπλών συσχετισμών» της Βόρειας Ελλάδας στη νέα, σχεδόν «παγκοσμιοποιημένη», οικονομική αγορά κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους.

Katerina Panagopoulou

A “multiple-mode” network: Monetary Conventions in Northern Greece from the Archaic to the Hellenistic Period

The key convention in identifying monetary networks in Antiquity was that of a weight standard. A weight standard may be defined as “a unit of weight, the fractions or multiples of which provided the system of denominations of a coin issue”. The unit of weight adopted often varied from place to place. It was normal for a state, as an issuing authority, to adopt (and adapt) for its coin issues the weight standard employed in the economic transactions in which it participated. It was also fully legitimate for a state to employ different weight standards for different coin issues, in order to facilitate transactions lying on different monetary conventions.

The coexistence of at least three such weight standards in Archaic and Classical northern Greece, i.e. the Ionic-Euboean, the local standard conventionally termed as ‘Thracomacedonian’, and the Persian, as well as the participation in these of poleis, *koina*, kings and *ethne* reveal

how complex the pattern of exchange was in this area at the time. In the light of the Social Network Analysis theory, I will first identify the participants in each weight standard, examine the behavior of the respective monetary networks, and associate it both with the economic features of the area and the contemporary political frame. I will then examine the impact that the processual integration of Macedonia and Thrace into the Attic weight standard had upon local networks in the late Classical and Hellenistic periods: this critical choice made by the Macedonian kings Philip II and Alexander III reshaped local markets and ultimately led to the gradual integration of the 'multiple-mode' northern Greek monetary network into the new, nearly 'globalized', economic market of the Hellenistic period.

Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου

Η νομισματική κυκλοφορία των αρχαίων χρόνων ως «διεθνής» οικονομική δικτύωση. Ερμηνείες και περιορισμοί

Από τα πλέον αναγνωρίσιμα αντικείμενα, τα νομίσματα παρέχουν πλήθος ασφαλών πληροφοριών πολύτιμων για την ιστορική ανασύνθεση εποχών για τις οποίες οι πηγές είναι περιορισμένες και ασαφείς. Τα νομίσματα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την εκδόσα αρχή –την ταυτότητα, την ισχύ και τη δυναμική της– και για την χρονολόγηση του ευρύτερου ιστορικού πλαισίου. Η ποσότητα και η διάχυσή τους αποτελούν επίσης εξαιρετικές μαρτυρίες για την οικονομική εμβέλεια της εκδίδουσας πόλης ή αρχής, τη διακίνηση εμπορευμάτων ή την κινητικότητα μεμονωμένων ατόμων.

Ιδιαίτερα, δε, για τις πρωιμότερες ιστορικές περιόδους πριν από την επικράτηση ισχυρών αυτοκρατοριών και τη συνεπακόλουθη επιβολή εν τέλει «κοινών» νομισματικών μονάδων, όπως οι κοπές του Αλεξάνδρου ή αργότερα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, η μελέτη της νομισματικής κυκλοφορίας αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη διερεύνηση σειράς θεμάτων υπό τον όρο ορθής προσέγγισης των νομισματικών ευρημάτων.

Ο ρόλος των νομισματικών ευρημάτων σε μια ευρύτερη δικτύωση αποτελεί αντικείμενο έρευνας τα τελευταία μόνον χρόνια, λαμβάνοντας πάντα υπόψιν ότι πολλοί και διαφορετικοί παράγοντες συντελούν στη διακίνηση των νομισμάτων από περιοχή σε περιοχή. Η περίπτωση πάντως των ευρημάτων που αφορούν στις οικονομικές σχέσεις και ανταλλαγές μιας πόλης ή στη μετακίνηση εμπόρων αποτελούν τα καλύτερα παραδείγματα για τη μελέτη της συγκρότησης συγκεκριμένων δικτύων στην Αρχαιότητα.

Charikleia Papageorgiadou

Numismatic circulation in antiquity as an “international” economic network. Interpretations and limitations

Coins are among the most recognizable archaeological findings providing specific evidence in the effort to reconstruct the history of certain periods for which sources are mostly restricted or ambiguous. The identification of the minting authority, in terms of power and dynamics, proves to be of immense importance for dating within a wider context. The study of numismatic circulation –the quantity and the distribution– attests not only to the economic range of the issuing authority, but also to the trading of goods and the movement of individuals. Especially for the earlier periods, before the prevalence of ‘common’ coinage imposed by mighty empires, as of Alexander and Rome, their study can contribute to the solution of various problems, given that they are correctly approached.

The role of numismatic findings in networking is less emphasized, and it is only in recent years that research has set eyes upon this type of information, although this evidence must be used with caution, since many factors are involved concerning the movement of coins from one area to another. However, cases such as ‘commercial’ hoarding that indicate trade networks of cities, or the movements of merchants provide the best model for the “network” approach.

Μίλτος Πεχλιβάνος, Νικόλας Πίσσης

“Commercium litterarium”: Τα δίκτυα μιας ηγεμονικής βιβλιοθήκης μεταξύ γνώσης και εξουσίας

Η βιβλιοθήκη των Μαυροκορδάτων, φημισμένη στην εποχή της, αποτελεί κεντρικό θεσμό για τη συμβολική αναπαράσταση αλλά και για τη δικτύωση της φαναριωτικής δυναστείας. Η ανακοίνωση στηρίζεται σε εν εξελίξει ερευνητικό πρόγραμμα σχετικό με την πολιτισμική κινητικότητα, τις μεταφορές και διαδρομές της γνώσης στα πρώιμα φαναριωτικά περιβάλλοντα. Εστιάζει στα χρόνια της τελευταίας ηγεμονίας του Νικόλαου Μαυροκορδάτου στη Βλαχία (1719-1730), όταν επιχειρήθηκε η ανασυγκρότηση της βιβλιοθήκης μετά τις απώλειες των πολεμικών αναστατώσεων που προηγήθηκαν, αλλά και η συστηματική της οργάνωση και αναβάθμιση ως ηγεμονικής πλέον βιβλιοθήκης. Πρόκειται για την περίοδο από την οποία προέρχεται, εξάλλου, το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων τεκμηρίων για τη βιβλιοθήκη και τις επιμέρους συλλογές της.

Τα δίκτυα της ηγεμονικής βιβλιοθήκης αφορούν τον λόγιο αυλικό κύκλο των χρηστών και των βιβλιοθηκονόμων της, το κνήγι πολυτι-

μων χειρογράφων εντός της οθωμανικής επικράτειας και, κυρίως, τις παραγγελίες βιβλίων και περιοδικών από την ευρωπαϊκή βιβλιογορά μέσω της δικτύωσης της αυλής του Νικόλαου με την πολιτεία των γραμμάτων, το "Commercium Litterarium" του πρώιμου 18ου αιώνα. Πολύτιμη πηγή για την ανασύνθεση της βιβλιοθήκης, την αποτίμηση των γνωστικών προτεραιοτήτων στην αυλή του Βουκουρεστίου, αλλά και την αυτοσκοπική του φαναριώτη οσποδάρου ως λόγιου ηγεμόνα συνιστά, ειδικά, η αλληλογραφία των γραμματέων του ηγεμόνα με τον Jean Le Clerc στο Άμστερνταμ μεταξύ 1720 και 1727. Η αλληλογραφία, σε συνδυασμό με περαιτέρω σχετικές πηγές, επιτρέπει να αποκτήσουμε μια περιεκτικότερη εικόνα της αναγνωστικής και βιβλιοφιλικής μέριμνας του ηγεμόνα, ώστε να ιστοριοποιήσουμε ακριβέστερα το λόγιο και πολιτικό εγχείρημά του, και να συμπληρώσουμε την εικόνα της πολυσυλλεκτικής και απροκατάληπτης βιβλιοθήκης της δεκαετίας του 1720 ως θεσμού μεταιχμιακού, που μετέχει σε πολλαπλές χρονικότητες, σε μια μεταιχμιακή στιγμή για την ίδια την ευρωπαϊκή πολιτεία των γραμμάτων.

Miltos Pechlivanos, Nikolas Pissis

Commercium litterarium: The networks of a princely library between knowledge and power

The library of the Mavrocordati, renowned in its time, constitutes a central institution for the symbolic representation and the networking of the Phanariot dynasty. This paper is based on a research project in progress about cultural mobility, transfers and routes of knowledge in the early Phanariot milieu. It focuses on the years of Nikolaos Mavrocordatos' last rule in Wallachia (1719-1730), when after the heavy losses of the preceding war turbulence, an attempt was made to reconstitute the library and to systematically organize and upgrade it as a princely library. It is from these years that most of the available evidence on the library and its collections originates.

The networks of the princely library concern persons at the princely court, users and librarians of the library, the pursuit of valuable manuscripts in the Ottoman East and, above all, book and journal orders from the European book market through the networking of Nikolaos' court with the *République de Lettres*, the *commercium litterarium* of the early 18th century. The correspondence of Nikolaos' secretaries with Jean Le Clerc in Amsterdam between 1720 and 1727 is a valuable source for the reconstruction of the library, for the evaluation of the priorities set by the knowledge culture at the court of Bucharest, and for the self-fashioning of the Phanariot hospodar as an erudite prince. The correspondence allows, in conjunction with further pertinent sources, for more

precise insight into the reading and bibliophile concerns of the prince, in order to historicize his erudite and political project, and to complement the image of an inclusive and impartial library of the 1720s as a transitional institution which partakes in multiple temporalities at a transitional moment for the European Republic of Letters itself.

Ουρανία Πολυκανδριώτη

Πολιτισμικές διαμεσολαβήσεις μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας στις αρχές του 20ού αιώνα. Ατομικές ή/και θεσμικές δικτύωσεις

Οι πολιτισμικές επαφές μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα ήταν πλούσιες και απέρρεαν από ποικίλες αιτίες, που συνδέονταν, κατά κύριο λόγο, με τη γεωπολιτική πραγματικότητα στη Μεσόγειο εκείνης της εποχής και, βέβαια, με το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που έτρεφε η Γαλλία για την Ελλάδα. Ποικίλες δικτύωσεις εγκαθιδρύονται, με σημαντικά αποτελέσματα στην έκδοση περιοδικών, αυτοτελών έργων, στην πραγματοποίηση εκθέσεων κ.λπ. Σημαντικό ρόλο στις πολιτισμικές αυτές μεταφορές έπαιξαν συγκεκριμένα άτομα, κυρίως μεταφραστές και καθηγητές της γαλλικής γλώσσας, αλλά και γνωστοί διανοούμενοι και λογοτέχνες εκείνης της εποχής, που ταξίδεψαν, μετοίκησαν, μεταφράστηκαν κ.λπ. Οι ποικίλες όμως αυτές δικτύωσεις, πέρα από τις ατομικές, λιγότερο ή περισσότερο σταθερές ή και συγκυριακές επαφές μεταξύ τους, στηρίχθηκαν και σε θεσμικά στοιχεία. Τέτοια είναι αφενός η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή και το Γαλλικό Ινστιτούτο στην Αθήνα και αφετέρου κύκλοι διανοομένων και λογοτεχνών γύρω από περιοδικά της εποχής, που κι αυτά λειτούργησαν ως θεσμικοί παράγοντες. Το ερώτημα που τίθεται είναι μεθοδολογικό, δηλαδή το κατά πόσο και με ποιο τρόπο η μελέτη των κάθε λογής πολιτισμικών μεταφορών πρέπει να συνυπολογίζει και τη μελέτη του θεσμικού πλαισίου πάνω στο οποίο στηρίχθηκαν και από το οποίο εξαρτήθηκαν οι μεταφορές αυτές.

Ourania Polycandrioti

Cultural transfers between Greece and France in the beginning of the 20th century. Individuals and/or institutional networking

The cultural contacts between Greece and France in the first half of the twentieth century were rich, and derived from diverse causes primarily related to the geopolitical reality in the Mediterranean, and certainly to the special interest that France fostered for Greece. Networking of every kind is set up with major results in the publication of journals, works, the organization of shows, etc. Specific individuals, mainly translators and professors that taught French, but also renowned intellectuals and

authors of the time who traveled, moved and were translated, played a major role in these cultural transfers. Yet these diverse networking, apart from the individual, more or less stable or occasional contacts among them, also relied both on institutional elements e.g. the French Archaeological School and the French Institute of Athens, and on intellectual and literary circles usually formed around the journals of the time which functioned as institutional factors as well. The question that arises is methodological: to what extent and how the study of cultural transfers should also assess the study of the institutional framework on which these cultural transfers were contingent.

Maroula Sinarellis

Stratégies familiales et réseaux multiples

Dans le monde insulaire de la Méditerranée orientale entre le XVIe et XVIIe siècle –monde ouvert aux multiples perspectives–, des liens entre individus ou groupes d'individus, tout comme des parcours de familles rendent compte de nouvelles formes d'articulation de mobilité ; des formes de mobilité liées aux activités commerciales et à des déplacements faits au cours d'une ou plusieurs générations: dans une trajectoire, par exemple, l'agencement des formes d'influence, d'appropriation, d'autorité publique, de solidarités, etc. constitue un aspect de la mobilité sociale. Bref, des trajectoires individuelles et familiales qui apparaissent à la fois intégrées dans un univers de mobilités multiples et de logiques locales ce qui suppose un réseau mouvant de rapports qui *in fine* bousculent l'ordre hiérarchique de la notabilité locale.

Μαρούλα Συναρέλλη

Οικογενειακές στρατηγικές και ποικίλα δίκτυα

Στον νησιωτικό κόσμο της ανατολικής Μεσογείου κατά τον 16ο και τον 17ο αιώνα –κόσμο ανοικτό σε ποικίλες προοπτικές–, οι δεσμοί ανάμεσα σε άτομα ή ομάδες ατόμων, όπως και οι διαδρομές των οικογενειών μαρτυρούν νέες μορφές και τρόπους κινητικότητας μορφές κινητικότητας συνδεδεμένες με εμπορικές δραστηριότητες και με μετακινήσεις που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια μιας ή και περισσότερων γενεών: σε μια τέτοια τροχιά, για παράδειγμα, η σύζευξη διαφορετικών μορφών επιρροών, οικειοποίησης, δημόσιας διοίκησης, αλληλεγγύης κ.λπ. συνιστά μία όψη της κοινωνικής μετακίνησης. Με δυο λόγια, ατομικές και οικογενειακές διαδρομές που εμφανίζονται ενσωματωμένες σε ένα σύμπαν από ποικίλες κινητικότητες και τοπικές λογικές προϋποθέτει ένα κινούμενο δίκτυο σχέσεων οι οποίες εν τέλει ανατρέπουν την τάξη ιεραρχίας των τοπικών αρχόντων.

Αλεξάνδρα Σφοίνη

Δίκτυα, Διαφωτισμός και πολιτισμικές μεταφορές στον ελληνικό χώρο:

Οι μεταφράσεις στις Ηγεμονίες

Στην ανακοίνωση θα διερευνηθούν οι πολιτισμικές μεταφορές την εποχή του Διαφωτισμού (ιδίως στα τέλη 18ου με αρχές 19ου αιώνα) δια μέσου των μεταφράσεων που διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διάδοση νεωτερικών ιδεών στην ελληνική κοινωνία. Έμφαση θα δοθεί στους διαμεσολαβητές των πολιτισμικών μεταφορών που εμπλέκονται στη μεταφραστική παραγωγή, πρόσωπα και θεσμούς (ηγεμόνες, λογίους, εμπόρους, εκδότες, εταιρείες), και στη χαρτογράφηση των δικτύων που συγκροτούνται στις Ηγεμονίες και σε πρωτεύουσες της Ευρώπης.

Alexandra Sfoini

Networks, Enlightenment and cultural transfers in the Greek lands:

The translations at the Principalities

This paper will explore cultural transfers during the Enlightenment (particularly in the late 18th-19th century) through translations that played a major role in the dissemination of innovative ideas in Greek society. Emphasis will be placed on the intermediaries of cultural transfers involved in translation production, persons and institutions (rulers, scholars, merchants, publishers, companies), and on the mapping of networks established in Danubian Principalities and in the capitals of Europe.

Γεωργία Φουκανέλη

Καλλιτεχνικά δίκτυα θρησκευτικής τέχνης στη νοτιοανατολική Μεσόγειο

(16ος – 18ος αιώνας)

Η ανακοίνωση στοχεύει στην ανάδειξη των καλλιτεχνικών δικτύων θρησκευτικής τέχνης των Ορθοδόξων στο σύνθετο πολιτισμικό περιβάλλον της νοτιοανατολικής Μεσογείου από τον 16ο μέχρι τον 18ο αιώνα. Συγκεκριμένα, επιχειρείται η συστηματική παρουσίαση έργων (εικόνων και τοιχογραφιών) στον γεωγραφικό χώρο της Αιγύπτου, της Παλαιστίνης, της Συρίας και του Σινά, καθώς και η τεκμηριωμένη από τη βιβλιογραφία σύνδεσή τους με ευρύτερα καλλιτεχνικά ρεύματα της εποχής.

Η γεωγραφική γειτνίαση, η κοινή ιστορία των παραπάνω περιοχών ως τμημάτων του αραβικού κόσμου, και, από τις αρχές του 16ου αιώνα και εξής, υπό την οθωμανική κυριαρχία, καθώς και η ήδη προϋπάρχουσα μεταξύ τους επικοινωνία (οικονομική, εμπορική και ευρύτερα πολιτισμική) ευνοούν τις μετακινήσεις ζωγράφων και τη

διακίνηση έργων τέχνης στον χώρο. Έτσι, η πολιτισμική ετερότητα των ορθόδοξων κοινοτήτων έναντι άλλων θρησκευτικών ομάδων (μη Χριστιανών ή Χριστιανών διαφορετικών ομολογιών) που συνυπάρχουν στην περιοχή, καθώς και η μεταξύ τους πολύπλευρη διασύνδεση αντανακλάται και στο επίπεδο των καλλιτεχνικών προτιμήσεων.

Στη διαδικασία αυτή, της καλλιτεχνικής και ευρύτερα πολιτισμικής επικοινωνίας, ηγετική θέση κατέχουν τα θρησκευτικά καθιδρύματα, συγκεκριμένα οι πατριαρχικές έδρες (Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων) και μονές (όπως η Ιερά Μονή Σινά και η Λαύρα του Αγίου Σάββα στην Παλαιστίνη). Παράλληλα, σημαντικός ως προς την διακίνηση έργων τέχνης αναδεικνύεται ο ρόλος των προσκυνημάτων, όπως τα μεγάλης εμβέλειας προσκυνήματα της Αγίας Γης και του Σινά, αλλά και τα ελάσσονα προσκυνήματα της Συρίας. Τέλος, η Μονή Σινά και τα πολυάριθμα μετόχια της, συγκροτώντας ένα αυτόνομο καλλιτεχνικό δίκτυο σε επικοινωνία με τα καλλιτεχνικά κέντρα της εποχής, κυρίως την Κρήτη, διευκολύνουν την υποδοχή καλλιτεχνών, την εισροή έργων τέχνης και τη διάδοση καλλιτεχνικών ρευμάτων στον ευρύτερο χώρο της νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Georgia Foukaneli

Artistic networks of religious art in the southeastern Mediterranean (16th – 18th centuries)

This paper aims at revealing networks of religious art movement connecting the Orthodox communities within the intercultural milieu of the southeastern Mediterranean, from the 16th to the 18th century, through a systematic presentation of works of art, icons and murals located in Egypt, Palestine, Syria and the Sinai.

Geographical proximity, common historical fate as parts of the Arabic world, and after the 16th century of the Ottoman world, as well as the multifarious relationships established among them (economic, commercial and cultural) favor the mobility of artists and artifacts. Moreover, the cultural diversity of the Orthodox communities compared to the various religious groups (non Christian or other – non Orthodox – Christian denominations), and their interconnection is also reflected in the artistic preferences.

The leading role in this process of artistic and cultural communication is undertaken by religious institutions such as the Greek Orthodox Patriarchates of Alexandria, Antioch and Jerusalem, and the monastic centers of Mount Sinai and the lavra of Mar Saba in Palestine. Furthermore, pilgrimage to the Holy Land and the monastery of Sinai, but also to less

famous places of pilgrimage in Syria, is considered to be an important factor contributing to artistic mobility. Finally, Sinai Monastery with its numerous dependencies (*metochia*) works as a network per se in contact with the most important artistic centers of the period, and mostly with Crete, thus facilitating the movement of painters, the influx of art works, as well as the propagation of the stylistic trends in the broader area of the southeastern Mediterranean.

Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου

Μπορούμε να διευρύνουμε ή χρειάζεται να διαρρήξουμε τα δίκτυα;

Ελληνικά εμπορικά δίκτυα από την Οθωμανική στη Βρετανική

Αυτοκρατορία

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα εδώ είναι εάν η γεωγραφική διαφοροποίηση των εμπορικών δικτύων ελληνικής προέλευσης, τα οποία επέκτειναν την εμπορική τους δράση από την Οθωμανική στη Βρετανική αυτοκρατορία, συνιστούσε πράγματι εξάπλωση, ή, αντίθετα, εάν η συγκεκριμένη γεωγραφική διαφοροποίηση, που απάντησε σε νέες οικονομικές προκλήσεις, μεταμόρφωσε τόσο τα παλιά οικονομικά δίκτυα ώστε να τα διαλύσει.

Οι τόποι προέλευσης αυτών των εμπόρων ήταν, κυρίως, οικονομικοί κόμβοι μέσα στα σύνορα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η πλειονότητα των μελών αυτών των οικογενειακών δικτύων και εμπορικών οίκων είχαν γεννηθεί σε περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, είχαν συμμετάσχει στο εξωτερικό εμπόριό της και είχαν αποκτήσει εμπορική τεχνογνωσία. Αυτές οι επιχειρήσεις με έδρα την Οθωμανική αυτοκρατορία (Ισταμπούλ, Ιτζμίρ) είχαν ήδη την εμπειρία των αγορών από τα ιταλικά λιμάνια (Τεργέστη, Λιβόρνο), τη Μασσαλία και τη Μάλτα, και σχετίζονταν ήδη με ξένους εμπόρους. Η εμπειρία που προσέφεραν αυτές οι σχέσεις μπορεί να θεωρηθεί ένα είδος κοινωνικού κεφαλαίου, αναπόσπαστο κομμάτι του εμπορικού τους κεφαλαίου. Το κοινωνικό κεφάλαιο ενσωματώνει πρότυπα (αξίες, έθιμα, παραδόσεις) σε συμφωνία με τη γλώσσα και τη θρησκεία. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι περισσότερες οικογενειακές επιχειρήσεις βρίσκονταν ήδη στη δεύτερη φάση της επιχειρηματικής τους επέκτασης στη δεκαετία του 1830, έχοντας συσσωρεύσει κεφάλαιο και γνώσεις στην ανατολική Μεσόγειο. Η εγκαθίδρυσή τους στη Βρετανία οφειλόταν σε οικονομικούς λόγους και συνέπεσε με την ίδρυση του ελληνικού κράτους (1828). Κατά την άποψή μου, αρκετοί ήταν οι εξωτερικοί παράγοντες που οδήγησαν στη ριζική μεταμόρφωση των προηγούμενων εμπορικών δικτύων σύμφωνα με τις νέες, οικονομικές και κοινωνικές, προκλήσεις.

Maria Christina Chatziioannou

Expanding or rupturing the net? Greek commercial networks from the Ottoman to the British Empire

The main research question here is whether the geographical diversification of Greek origin commercial networks that expanded their Ottoman based commercial activities from the Ottoman to the British Empire, did really expand their net, or did this geographical diversification in response to new economic challenges transformed old networks as much as to break them.

The places of origin of these merchants were mostly economic hubs within the borders of the Ottoman Empire. The majority of members of these family networks and merchant houses were born in regions of the Ottoman Empire, had participated in the external trade of the Ottoman Empire and acquired trade know-how. These Ottoman-based firms (Istanbul, Izmir) had already experienced market conditions in Italian port-cities (Trieste and Livorno), Marseille and Malta and had already established relationships with foreign merchants. The experience that these relationships bore can be thought of as a form of social capital, part and parcel of their trade capital. Social capital incorporates norms (values, customs, traditions), in accordance to language and religion. What is interesting to note is that most of these family firms were already in the second phase of their entrepreneurial expansion around the 1830s, having accumulated capital and knowledge in the Eastern Mediterranean. Their settlement in Britain was driven by economic reasons and coincided with the establishment of the Greek State (1828). I argue that a number of external factors led to the radical transformation of the previous commercial networks in accordance to new economic and social challenges.

Κρίτων Χρυσοχοΐδης, Νίκος Μελβάνι, Νικόλαος Λιβανός

Συγκλίσεις και αποκλίσεις στην τυπολογία των βυζαντινών

και μεταβυζαντινών δικτύων των αγιορειτικών μετοχίων

Η ίδρυση των αγιορειτικών μονών συνοδεύεται από την αφιέρωση ή την κατοχή μετοχίων εκτός Αγίου Όρους. Τα μεγάλα παραγωγικά αγιορειτικά μετόχια αναπτύσσονται κατά τους βυζαντινούς χρόνους σε κοντινές περιοχές, κυρίως στη Μακεδονία, και λιγότερο στη Θράκη και σε νησιά του βορείου Αιγαίου. Είναι γνωστές οι αφιερώσεις μεγάλων μονών-μετοχίων, όπως η αφιέρωση, πριν το 1250, στη μονή Ιβήρων της μονής της Ελεούσης στη Στρούμνιτσα, με τη σημαντική ακίνητη περιουσία, και η αφιέρωση της μονής Θεοτόκου Σηλαιωτίτσας στο Μελένικο προς τη μονή Βατοπεδίου το 1365 από τον δεσπότη Ιωάννη Ούγκλεση.

Μετά την οθωμανική κατάκτηση, ο ζωτικός παραγωγικός χώρος του Αγίου Όρους δεν μετατοπίζεται, παρά τις απώλειες ή τις συρρικνώσεις που υφίσταται. Μία πρώτη διαπίστωση για την οθωμανική περίοδο αποτελεί η εμφάνιση ενός τύπου μετοχίων που δεν ανήκουν στην κατηγορία των μεγάλων παραγωγικών αγροτικών μετοχίων. Πρόκειται για μεγάλο αριθμό ιδιοκτησιών με ευρύτατη γεωγραφική διασπορά.

Η απόκτηση των μετοχίων αυτών συνδέεται ευθέως με τις πρακτικές της ζητείας, η οποία αναπτύχθηκε σε κείμενο οικονομικό θεσμό από τις μονές του Αγίου Όρους από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα. Πρόκειται για την προαιρετική εισφορά σε χρήμα ή είδος που καταβάλλεται εκ μέρους των πιστών για την ενίσχυση μιας μονής. Οι μοναχοί βγαίνουν στον «κόσμο», ταξιδεύουν και έρχονται σε άμεση επαφή με τους πιστούς, κηρύττουν στους ναούς, τελούν ιεροπραξίες, διευγείρουν την ευλάβεια των πιστών για τη μονή τους, και συλλέγουν οικονομική βοήθεια. Ο μηχανισμός της ζητείας αναπτύχθηκε κυρίως στη νότια Βαλκανική και τη Μικρά Ασία, και δημιούργησε έναν μαζικό θεσμό με ευρύτατη λαϊκή βάση, αλλά και ένα πλέγμα συλλογικών και προσωπικών σχέσεων και δεσμών με αμφίδρομες επιδράσεις.

Η συχνή παρουσία των ταξιδιωτών μοναχών και η ειδική σχέση που αναπτύσσεται με ορισμένους οικισμούς συμβάλλει ώστε σημαντικός αριθμός από αυτά τα μετόχια να εξελιχθούν σε «αστικά» μετόχια, τα οποία χρησιμεύουν και ως βάση εξορμήσεως για την άσκηση της ζητείας στην ευρύτερη περιοχή.

Έτσι, σε αντίθεση με τις ηγεμονικές δωρεές της βυζαντινής περιόδου, στην οθωμανική περίοδο παρατηρείται μια κίνηση που εμπλέκει σε μεγάλο βαθμό τοπικές συλλογικότητες. Η τοπική κοινότητα, στα όρια της οποίας βρίσκεται το ίδρυμα, αφιερώνει ένα μοναστήρι προς κάποια αγιορειτική μονή. Ενδιάμεσος είναι σχεδόν πάντα ο επιφορισμένος με τη διενέργεια της ζητείας στην περιοχή ταξιδιώτης μοναχός της αθωνικής μονής.

Kriton Chrysochoidis, Nikos Melvani, Nikolaos Livanos
Convergences and divergences in the typology of Byzantine and post-Byzantine networks of Athonite dependencies (metochia)

The foundation of Athonite monasteries was followed by the dedication and ownership of dependencies (metochia) outside Athos. The great productive Athonite dependencies of Byzantine times consisted of land in neighboring areas, mainly in Macedonia, and, to a lesser degree, in Thrace and the islands of the northern Aegean. A characteristic type of Byzantine dependency is the dedication of large monasteries with their estates, such as the monastery of Eleousa in Strumica with its

considerable landed property, which was acquired by the monastery of Iviron before 1250, and the monastery of the Spelaiotissa at Meleniko, given to the monastery of Vatopedi in 1365 by the despot John Ugljesa. After the Ottoman conquest, the main productive zones where the monasteries of Mount Athos were active did not change, despite some losses and reductions in the size of their landed property. A new phenomenon during the Ottoman period was the appearance of a type of dependency that differed from the great agricultural productive metochion. This type included a large number of estates widely dispersed geographically.

The acquisition of these lands is directly connected with the practice of almsgiving (zeteia), which developed into a vital economic factor for the monasteries of Mount Athos from the 16th to the 19th centuries. It consisted of a voluntary contribution in money or in kind, offered by the pious in order to financially support a monastery. The monks traveled and came into direct contact with the pious, they preached, aroused the piety of the faithful regarding their monastery, and collected financial offerings. The mechanisms of zeteia were active mainly in the southern Balkans and in Asia Minor, and created a massive institution with a wide popular base, as well as a web of collective and personal relationships involving mutual influences.

Thanks to the frequent presence of traveling monks, and the forging of special relationships with specific settlements, many of these metochia evolved into urban dependencies that served as a base for almsgiving covering the surrounding region.

Thus, in contrast to the donations by rulers, characteristic of the Byzantine period, the Ottoman period witnessed a movement engaging local collectivities to a considerable degree. The local community, within which the foundation was located, dedicated a monastery to an Athonite monastery; the Athonite monk charged with collecting alms almost always acted as the intermediary in this process..

Thomas Wallnig

Networks and the Republic of Letters. A critical assessment from the perspective of COST Action IS1310

Research on intellectual networks in history has witnessed an upswing during the past years, and some of the leading projects in the field have explicitly addressed the intellectual culture of pre-modern Europe. This culture crystallized in what contemporaries called the 'Res publica literaria', a term denoting both a group of people, and a shared code of ethics, practice and (linguistic and symbolic) behav-

ior. COST Action IS1310 (running 2014-18, with 32 countries participating) sets out to approach this historical phenomenon from the perspective of shared standards and infrastructures on a European level, but also from that of historiographical and philological analysis; a part of this reflection is dedicated to networks and network research, as well as to the related fields of prosopography, historical GIS, and textual analysis. The contribution will display some of the network-research-oriented projects within the Action, and will then discuss the main methodological issues related to them: What data models can we apply to (learned) letters if we want to represent networks that do not only take into account the complexity of pre-modern relationships, but also that of intellectual exchange? That is: how can we distil linguistic elements within the letters that are translatable into categories of relationship and intellectual activity?

Thomas Wallnig

Δίκτυα και η Πολιτεία των Γραμμάτων. Μια κριτική αξιολόγηση από τη σκοπιά του προγράμματος COST Action IS1310

Η ιστορική έρευνα σχετικά με τα πνευματικά δίκτυα έχει σημειώσει άνοδο τα τελευταία χρόνια και μερικά από τα αξιολογότερα έργα του πεδίου ασχολούνται με τον πνευματικό πολιτισμό της προνεωτερικής Ευρώπης. Αυτός ο πολιτισμός αποκρυσταλλώθηκε σε αυτό που οι σύγχρονοι του αποκαλούσαν «Res publica literaria», όρος που δηλώνει αφενός μια ομάδα ανθρώπων αφετέρου έναν κοινό κώδικα ηθικής, πρακτικής και (γλωσσολογικής και συμβολικής) συμπεριφοράς. Το πρόγραμμα COST Action IS1310 (2014-18, με τη συμμετοχή 32 χωρών) προσεγγίζει αυτό το ιστορικό φαινόμενο από τη σκοπιά των κοινών σταθερών και υποδομών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και από τη σκοπιά της ιστοριογραφικής και φιλολογικής ανάλυσης. Μέρος αυτής της συλλογιστικής αφιερώνεται στα δίκτυα και τη σχετική έρευνα, καθώς και στα παρακείμενα πεδία της προσωπογραφίας, του ιστορικού Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS), και της κειμενικής ανάλυσης. Η παρουσίαση θα αναδείξει κάποια ερευνητικά έργα για τα δίκτυα που γίνονται στο πλαίσιο του προγράμματος, και θα εξετάσει τα βασικά μεθοδολογικά ζητήματα που σχετίζονται με αυτά: τι μοντέλα στοιχείων μπορούμε να εφαρμόσουμε στα γράμματα αν θέλουμε να αναπαραστήσουμε δίκτυα που όχι μόνο λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα των προνεωτερικών σχέσεων, αλλά και αυτήν της πνευματικής ανταλλαγής;

Κατάλογος Συνέδρων / List of participants

Χριστίνα Αγκριαντώνη
Christina Agriantoni
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας / University of Thessaly / agriant@ha.uth.gr

Τάσος Αναστασιάδης
Tassos Anastasiadis
McGill University / tassos.anastasiadis@mcgill.ca

Ιωάννης Ασλάνης
Ioannis Aslanis
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / iaslanis@eie.gr

Elton Barker
The Open University, UK / etebarker@gmail.com

Christophe Charle
Université Paris I – Panthéon Sorbonne, CNRS / École Normale Supérieure / christophe.charle@ens.fr

Christy Constantakopoulou
Κρίστη Κωνσταντακοπούλου
Birkbeck, University of London / c.constantakopoulou@bbk.ac.uk

Χαράλαμπος Γάσπαρης
Charalambos Gasparis
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / chgaspa@eie.gr

Ελένη Γκαδόλου
Eleni Gadolou
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / elenigadolou@gmail.com

Γεωργία Γκότση
Georgia Gotsi
Πανεπιστήμιο Πατρών / University of Patras / gotsi@upatras.gr

Κατερίνα Δέδε
Katerina Dede
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / kdede@eie.gr

Δημήτρης Δημητρόπουλος
Dimitris Dimitropoulos
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / dimdim@eie.gr

Παναγιώτης Δουκέλλης
Panagiotis Doukellis
Πάντειο Πανεπιστήμιο / Panteion University / panagiotis.doukellis@gmail.com

Ευγενία Δρακοπούλου
Eugenia Drakopoulou
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / egdrak@eie.gr

Maria Fusaro
University of Exeter / m.fusaro@exeter.ac.uk

Γεώργιος Καρδαράς
Georgios Kardaras
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / gkardaras@eie.gr

Όλγα Κατσιαρδή-Hering
Olga Katsiardi-Hering
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / National and Kapodistrian University of Athens / olkats@arch.uoa.gr

Αθηνά Κόλια-Δερμιτζάκη
Athina Kolia-Dermitzaki
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / National and Kapodistrian University of Athens / akolia@arch.uoa.gr

Ταξιάρχης Κόλιας
Taxiarchis Koliias
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / koliias@eie.gr

Δημήτρης Κοντογεώργης
Dimitris Kontogeorgis
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical Research, National Hellenic Research Foundation / dkontog@eie.gr

Ελεωνόρα Κουντούρα-Γαλάκη
Eleonora Kountoura-Galake

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / ekount@eie.gr*

Άννα Λαμπροπούλου
Anna Lambropoulou

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / alambrop@eie.gr*

Νικόλαος Λιβανός
Nikolaos Livanos

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / nlivanos@eie.gr*

Νίκος Μελβάνι
Nikos Melvani

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / nmelvani@eie.gr*

Ζήσης Μελισσάκης
Zisis Melissakis

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / zmelis@eie.gr*

Μαριλίτσα Μητσού
Marie-Elisabeth Mitsou

*École des Hautes Études
en Sciences Sociales /
marie-elisabeth.mitsou@ehess.fr*

Michael B. Miller
*University of Miami /
mbmiller@miami.edu*

Κατερίνα Παναγοπούλου
Katerina Panagoroulou

*Πανεπιστήμιο Κρήτης / University of Crete
/ panagop@uoc.gr*

Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου
Charikleia Papageorgiadou

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / hpapag@eie.gr*

Πασχάλης Πασχίδης
Paschalis Paschidis

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / paspas@eie.gr*

Μίλτος Πεχλιβάνος
Miltos Pechlivanos

*Freie Universität Berlin /
mpechliv@zedat.fu-berlin.de*

Νικόλας Πίσσης
Nikolas Pissis

*Freie Universität Berlin /
npissis@zedat.fu-berlin.de*

Ουρανία Πολυκανδριώτη
Ourania Polycandrioti

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / ranpoly@eie.gr*

Βάλλια Ράπτη
Vallia Rapti

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / valliarapti@gmail.com*

Ερασμία Σταυροπούλου
Erasmia Stavropoulou

*Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών / National and Kapodistrian
University of Athens /
estavrop@phil.uoa.gr*

Μαρούλα Συναρέλλη
Maroula Sinarellis

*École des Hautes Études en Sciences
Sociales / marie.sinarellis@ehess.fr*

Αλεξάνδρα Σφοίνη
Alexandra Sfoini

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / alexsfin@eie.gr*

Γιώργος Τόλιας
George Toliias

*Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό
Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical
Research, National Hellenic Research
Foundation / gtoliias@eie.gr*

Λίζυ Τσιριμώκου

Lizy Tsimokou

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

/ Aristotle University of Thessaloniki /

firaris@lit.auth.gr

Γεωργία Φουκανέλη

Georgia Foukaneli

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό

Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical

Research, National Hellenic Research

Foundation / gfoukaneli@yahoo.gr

Τζελίνα Χαρλαύτη

Gelina Harlaftis

Ιόνιο Πανεπιστήμιο / Ionian University /

gelina@ionio.gr

Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου

Maria Christina Chatziioannou

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό

Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical

Research, National Hellenic Research

Foundation / marstina@eie.gr

Κρίτων Χρυσσοχίδης

Kriton Chryssochoidis

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Εθνικό

Ίδρυμα Ερευνών / Institute of Historical

Research, National Hellenic Research

Foundation / kchryso@eie.gr

Thomas Wallnig

University of Vienna /

thomas.wallnig@univie.ac.at

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

A series of 20 horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

κέρτου πλεγμάτων
κρηπίς

δίκτυα οικονομίας, εξουσίας και γνώσης στον ελληνικό χώρο
από τους προϊστορικούς χρόνους έως τη σύγχρονη εποχή
αναλυτική τεκμηρίωση – ερμηνευτική χαρτογράφηση – συνθετικές προσεγγίσεις

Το Διεθνές Συνέδριο *Δίκτυα στην Ιστορία* από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή διοργανώνεται στο πλαίσιο του προγράμματος «Κρηπίς»: *Κέρτου πλέγματα*, της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, το οποίο διεξήχθη στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών από το 2012 έως το 2015.

η περιφέρεια στο επίκεντρο της ανάπτυξης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), στο πλαίσιο του Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (ΕΠΑΝ II) και των Π.Ε.Π. Αττικής, Π.Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης